

МОКРАЊАЦ ВЕЧНИ АКОРД НАСЛЕЂА

МОКРАНЈАС
THE ETERNAL CHORD
OF HERITAGE

170 година од рођења
Years since His Birth

Александр Павлович

Издавач
Музеј Крајине

Publisher
The Krajina Museum

За издавача
Весна Станковић

For the publisher
Vesna Stanković

Рецензент
Јелица Илић

Reviewer
Jelica Ilić

Лектура
Матеја Станковић

Language Editor (Serbian)
Mateja Stanković

Превод на енглески
Данијела Дуркалић

English Translation
Danijela Durkalić

Фотографије
Зоран Радосављевић – Кики

Photographs
Zoran Radosavljević – Kiki

Дизајн и прелом
Сања Радосављевић

Design and Layout
Sanja Radosavljević

Штампа
Првенац, Неготин

Printed by
Provenac, Negotin

Тираж
300

Circulation
300

ISBN-978-86-87691-49-0

На корицама:
Стеван Стојановић Мокрањац, 1896.

Cover:
Stevan Stojanović Mokranjac, 1896

Весна Станковић / Vesna Stanković

МОКРАЊАЦ
ВЕЧНИ АКОРД НАСЛЕЂА
170 година од рођења

МОКРАНЈАС
THE ETERNAL CHORD OF HERITAGE
170 Years since His Birth

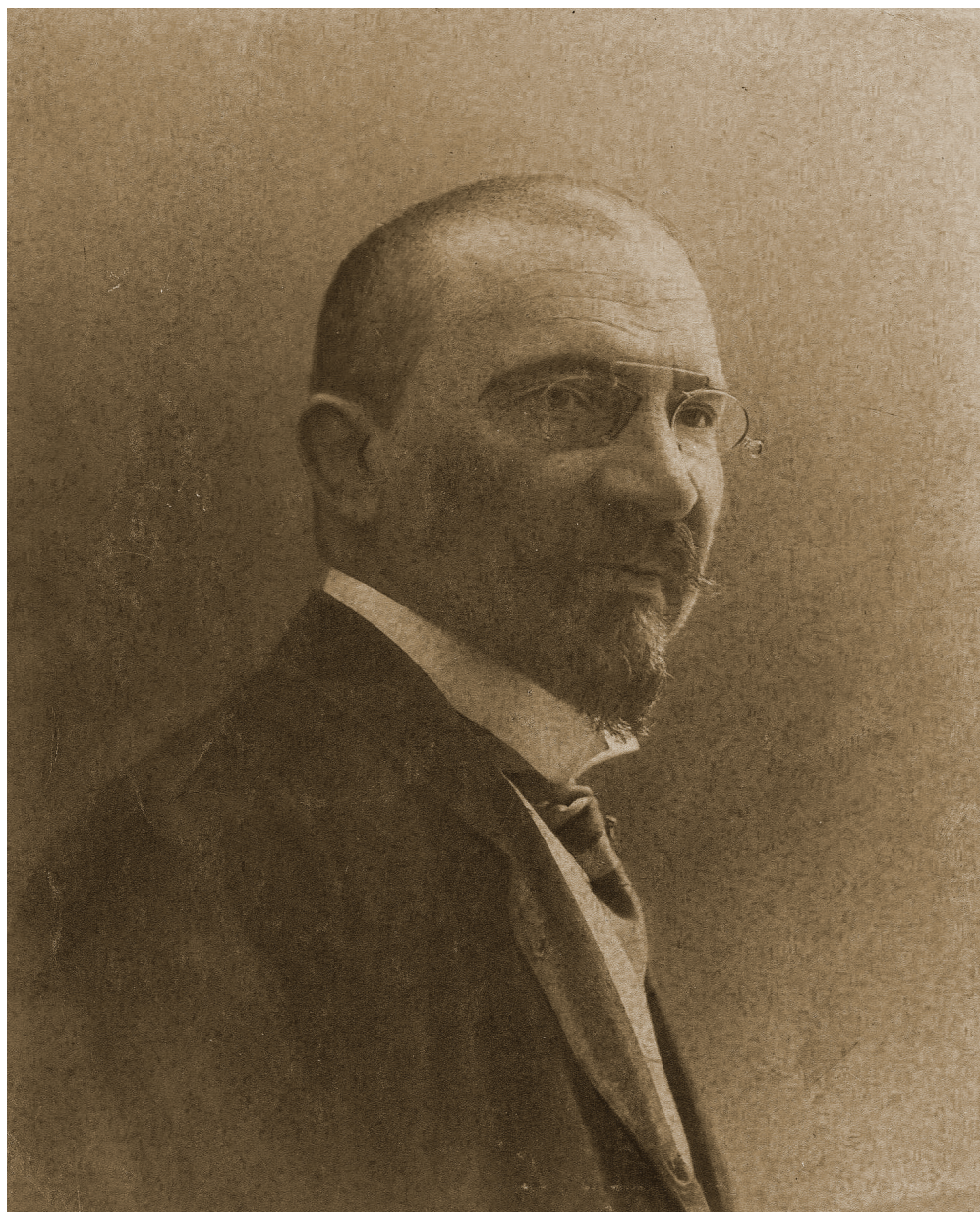
Неготин / Negotin
2026.

САДРЖАЈ	CONTENTS
9 ПРЕДГОВОР	9 FOREWORD
13 УВОД	13 INTRODUCTION
15 СТЕВАН СТОЈАНОВИЋ МОКРАЊАЦ (1856–1914): ЖИВОТ, ДЕЛО И БАШТИНСКИ КОНТИНУИТЕТ	15 STEVAN STOJANOVIĆ MOKRANJAC (1856–1914): LIFE, WORK, AND HERITAGE CONTINUITY
15 Генеза и уметнички развој: Између традиције и европског романтизма	15 Genesis and Artistic Development: Between Tradition and European Romanticism
17 Световни и духовни опус: Канонизација хорске музике	17 Secular and Sacred Opus: The Canonisation of Choral Music
19 Институционални рад, етномузикологија и педагогија	19 Institutional Work, Ethnomusicology, and Pedagogy
21 Друштвени контекст и приватни живот	21 Social Context and Private Life
23 Неготин, град у коме је почела музика	23 Negotin, the Town Where Music Began
26 Детињство и породица	26 Childhood and Family

27	27
Први сусрет са музиком	First Encounter with Music
29	29
Школовање, пут ка Европи	Schooling, the Path to Europe
31	31
Европске године, знање као темељ уметности	The European Years, Knowledge as the Foundation of Art
33	33
Београд, повратак са мисијом	Belgrade, Return with a Mission
35	35
МУЗИЧКО НАСЛЕЂЕ У ЗБИРЦИ МУЗЕЈА КРАЈИНЕ: НАРОДНА И ДУХОВНА ТРАДИЦИЈА У РУКОПИСИМА	MUSICAL HERITAGE IN THE COLLECTION OF THE KRAJINA MUSEUM: FOLK AND SPIRITUAL TRADITION IN MANUSCRIPTS
35	35
Руковети, музички портрет једног народа	Garlands, a Musical Portrait of a Nation
40	40
Чувар народног музичког памћења	The Guardian of Folk Musical Memory
42	42
Народна песма као уметност	Folk Song as Art
43	43
Оригинални рукописи из фонда Музеја Крајине	Original Manuscripts from the Krajina Museum Collection
48	48
Тропар Светом Јовану Златоустом	Troparion to Saint John Chrysostom

52	52
Китка шопских песама	A Bouquet of Shopluk Songs
53	53
Македонске песме, јединство различитости	Macedonian Songs, Unity of Diversity
56	56
Китка бугарских песама	A Bouquet of Bulgarian Songs
62	62
Српске народне песме из Босне	Serbian Folk Songs from Bosnia
66	66
<i>Сву ноћ ја легох</i>	<i>All Night Long I Lay</i>
68	68
Рукопис као сведок стваралачког процеса	The Manuscript as a Testimony to the Creative Process
69	69
НАСЛЕЂЕ – ВЕЧНИ ЗВУК КРАЈИНЕ	HERITAGE – THE ETERNAL SOUND OF KRAJINA
71	71
РОДНА КУЋА СТЕВАНА СТОЈАНОВИЋА МОКРАЊЦА: ОД ЗАБОРАВА ДО ЕВРОПСКОГ БАШТИНСКОГ ПРОСТОРА	THE BIRTH HOUSE OF STEVAN STOJANOVIĆ MOKRANJAC: FROM OBLIVION TO A EUROPEAN HERITAGE SPACE
78	78
Свечано отварање и еволуција музејске поставке	The Grand Opening and Evolution of the Museum Exhibition

82	82
Програмска намена и међународни статус комплекса	The Programme Purpose and International Status of the Complex
86	86
ФЕСТИВАЛ МОКРАЊЧЕВИ ДАНИ ШЕСТ ДЕЦЕНИЈА МУЗИЧКОГ И БАШТИНСКОГ КОНТИНУИТЕТА	THE DAYS OF MOKRANJAC FESTIVAL: SIX DECADES OF MUSICAL AND HERITAGE CONTINUITY
89	89
Стубови манифестације и програмска еволуција	The Pillars of the Manifestation and Programme Evolution
91	91
Дијахрона перспектива и жанровска разноликост	Diachronic Perspective and Genre Diversity
96	96
Репрезентативни преглед новијих издања (2025. године)	A Representative Overview of Recent Editions (The Year 2025)
98	98
Културолошке и друштвене функције манифестације	Cultural and Social Functions of the Manifestation
100	100
ЗАКЉУЧАК	CONCLUSION
104	104
СКРАЋЕНИЦЕ	ABBREVIATIONS
104	104
ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА	SOURCES AND BIBLIOGRAPHY

Стеван Стојановић Мокрањац, 1907.
Stevan Stojanović Mokranjac, 1907

ПРЕДГОВОР

FOREWORD

Жик и дело Стевана Стојановића Мокрањца неисцрпна су тема не само за музикологе, већ и за историчаре, књижевнике, социологе, културологе, педагоге, уметнике... Из године у годину појављују се нови радови инспирисани једним од најзначајнијих музичких делатника у Србији, па и шире, тим пре што је постао препознатљив и кроз фестивал хорске музике *Мокрањчеви дани* који се већ шест деценија одвија у Неготину, сваке године септембра месеца. И у години двоструког јубилеја, када се обележава 170 година од композиторовог рођења и 60 година фестивала, Музеј Крајине у Неготину потрудио се да објави нешто оригинално и ново. Иза двојезичне фотомонографије под називом *Мокрањац – вечни акорд наслеђа* налази се ауторка Весна Станковић, која на врло складан начин представља не само лик и дело Стевана Стојановића Мокрањца, већ и културу сећања на њега.

The life and work of Stevan Stojanović Mokranjac remains an inexhaustible subject not only for musicologists, but also for historians, writers, sociologists, cultural theorists, pedagogues, and artists alike. Year after year, new works emerge, inspired by one of the most significant musical figures in Serbia and beyond - all the more so because his legacy has become widely recognisable through the *Days of Mokranjac* choral music festival, which has taken place in Negotin every September for six decades.

In this year of a double jubilee, which marks both the 170th anniversary of the composer's birth and the 60th anniversary of the festival, the Krajina Museum in Negotin has made a dedicated effort to publish something original and new. Behind the bilingual photo monograph entitled *Mokranjac, the Eternal Chord of Heritage – 170 Years since His Birth* is the author Vesna Stanković, who, in a highly harmonious manner, presents not only the life and work of Stevan Stojanović

Фотомонографија је подељена на читав низ мањих целина. Након предговора, ауторка нас упознаје са ликом композитора кроз седам поглавља: *Стеван Стојановић Мокрањац (1856-1914): живот, дело и баштински континуитет; Неготин – град у коме је почела музика; Детињство и породица; Први сусрет са музиком; Школовање – пут ка Европи; Европске године – знање као темељ уметности; Београд – повратак са мисијом*. Потом нас постепено уводи у његово стваралаштво кроз поглавља: *Руковети – музички портрет једног народа; Чувар народног музичког памћења и Народна песма као уметност*. Оно што је потпуно ново и до сада ван видокруга шире јавности су Мокрањчеви оригинални рукописи који се чувају у фонду музеја. У питању је осам факсимила: *Тропар Светом Јовану Златоустом; Китка шопских песама; Македонске песме – јединство различитости; две Китке бугарских песама; Српске народне песме из Босне и Сву ноћ ја легох који су представљени на један свеж и визуелно допадљив начин. Следи и њихово објашњење у поглављу које је ауторка Весна Станковић назвала *Рукопис као сведок стваралачког процеса*. Након тога следи преглед неговања културе сећања на композитора, и то кроз два облика – музејски и фестивалски.*

Mokranjac, but also the culture of remembrance dedicated to him.

The photomonograph is divided into a series of smaller sections. Following the foreword, the author introduces the figure of the composer through seven chapters: *Stevan Stojanović Mokranjac (1856–1914): Life, Work, and Heritage Continuity; Negotin – The Town Where Music Began; Childhood and Family; First Encounter with Music; Schooling – The Path to Europe; The European Years – Knowledge as the Foundation of Art; and Belgrade – Return with a Mission*. She then gradually introduces us to his creative output through the chapters: *Garlands – A Musical Portrait of a Nation; The Guardian of Folk Musical Memory; and Folk Song as Art*.

What is entirely new and has hitherto remained beyond the view of the wider public are Mokranjac's original manuscripts preserved in the museum's collection. These consist of eight facsimiles presented in a fresh and visually appealing manner: *Troparion to Saint John Chrysostom; A Bouquet of Shopluk Songs; Macedonian Songs – Unity of Diversity; two Bouquets of Bulgarian Songs; Serbian Folk Songs from Bosnia; and All Night I Lay Sleeping (Svu noć ja legoh)*. Their explanation follows in the chapter that the author, Vesna Stanković, has entitled *The Manuscript as a Witness to the Creative Process*.

Први се односи на музејску поставку у његовој родној кући чему посвећује поглавља: *Наслеђе – вечни звук Крајине; Родна кућа Стеван Стојановића Мокрањца: од заборава до европског баштинског простора; Свечано отварање и еволуција музејске поставке и Програмска намена и међународни статус комплекса*. Други вид културе сећања су Мокрањчеви дани о чему пише у поглављима: *Фестивал „Мокрањчеви дани”: шест деценија музичког и баштинског континуитета; Стубови фестивала и програмска еволуција; Дијахронa перспектива и жанровска разноликост; Репрезентативни преглед нових издања (2025 године) и Културолошке и друштвене функције манифестације*. На крају следи и закључак – *Вечни акорд традиције и будућности*.

Фотомонографија нам омогућава да на питак и визуелно допадљив начин сагледамо време у коме се Мокрањац школовао и започео свој рад, када је наступила велика прекретница у српском нововековном образовању, што се одразило на науку и културу. Али он није се задржао само на врхунском образовању, већ је током читавог живота показивао изузетну свестраност и преданост послу, што га је сврстало у сам врх српске интелектуалне елите. Попут Мокрањца,

This is followed by an overview of the nurturing of the culture of remembrance dedicated to the composer, executed through two distinct forms – the museum and the festival. The first relates to the museum display in his birth house, to which she devotes the chapters: *Heritage – The Eternal Sound of Krajina; The Birth House of Stevan Stojanović Mokranjac: From Oblivion to a European Heritage Space; The Grand Opening and Evolution of the Museum Exhibition; and The Programme Purpose and International Status of the Complex*. The second form of the culture of remembrance centres on the *Days of Mokranjac*, explored in the chapters: *The Days of Mokranjac Festival: Six Decades of Musical and Heritage Continuity; The Pillars of the Festival and Programme Evolution; Diachronic Perspective and Genre Diversity; A Representative Overview of New Editions (The Year 2025); and The Cultural and Social Functions of the Manifestation*. The work concludes with the final chapter – *The Eternal Chord of Tradition and the Future*.

The photomonograph allows us to see, in an accessible and visually appealing way, the era in which Mokranjac was educated and began his work—a period that marked a great turning point in modern Serbian education, which in turn left a profound impact on science and culture. Yet, he did not simply

и његов родни Неготин показује изузетну посвећеност у очувању сећања због чега је постао препознатљив, не само на српском, него и на далеко ширем културном простору, а највеће заслуге за то имају Дом културе који је назван по композитору и Музеј Крајине.

Будући да и сам Мокрањац и фестивал *Мокрањчеви дани* далеко превазилазе националне оквире, сасвим је оправдан двојезички концепт фотомонографије. Имајући у виду све наведено, препоручујем Музеју Крајине да је објави.

Зајечар, 27. јул 2026.

Јелица Илић,
историчар, музејски саветник,
Народни музеј Зајечар

rely on his elite education; throughout his life, he demonstrated exceptional versatility and dedication to his work, which placed him at the very top of the Serbian intellectual elite. Just like Mokranjac, his native Negotin shows an extraordinary commitment to preserving his memory, making the town recognisable not only within the Serbian cultural sphere but also across a much broader international space. The greatest merits for this achievement belong to the Cultural Centre, named after the composer, and the Krajina Museum.

Since both Mokranjac himself and the *Days of Mokranjac* festival far transcend national boundaries, the bilingual concept of this photomonograph is entirely justified. Taking all of the above into consideration, I highly recommend that the Krajina Museum publish this work.

Zaječar, 27 July 2026

Jelica Ilić,
Historian, Museum Advisor
National Museum Zaječar

УВОД

Постоје личности чије дело превазилази време у којем су стварале и постаје трајна вредност једног народа. Међу њима посебно место заузима Стеван Стојановић Мокрањац, композитор који је српску народну песму уздигао до уметничког израза европског значаја и утемељио стандарде националне музичке културе.

Поводом 170 година од његовог рођења, Музеј Крајине приредио је ову монографију као израз поштовања према свом најзнаменитијем суграђанину. Она није замишљена само као пратилац изложбе, већ као трајно сведочанство о човеку чије дело и данас представља један од најважнијих стубова српске културне баштине.

Посебну вредност овог издања чине оригинални рукописи, нотни записи и документа из збирки Музеја Крајине.¹ Део

¹ Музеј Крајине у Неготину у својим фондовима баштини свеобухватну Збирку Стевана Мокрањца. Збирка је формирана кроз вишедеценијски рад на прикупљању заоставштине, личних предмета, по-

INTRODUCTION

There are individuals whose work transcends the era in which they created and becomes a lasting value of a nation. Among them, a special place belongs to Stevan Stojanović Mokranjac, a composer who elevated Serbian folk song to an artistic expression of European significance and laid the foundation for the standards of national musical culture.

On the occasion of the 170th anniversary of his birth, the Krajina Museum has prepared this monograph as an expression of respect for its most distinguished fellow citizen. It is designed not merely as an exhibition companion, but as a lasting testament to a man whose work remains one of the most vital pillars of Serbian cultural heritage.

The primary value of this edition lies in the original manuscripts, musical scores, and documents from the collections of the Krajina Museum.¹ A portion of this material

¹ The Krajina Museum in Negotin safeguards the comprehensive *Stevan Mokranjac Collection* within its funds. The collection has been formed through

ове грађе по први пут се представља у оквиру једне репрезентативне публикације, омогућавајући читаоцу непосредан увид у стваралачки процес једног од највећих српских композитора.

Монографија обједињује историјске изворе, музејску грађу и савремена истраживања како би приказала не само живот Стевана Мокрањца, већ и културно окружење из којег је потекао, његов уметнички развој и трајни утицај на српску и европску музичку традицију.

Надамо се да ће ова књига допринети бољем разумевању његовог дела, али и подстаћи нове генерације да откривају богатство културног наслеђа које нам је оставио.

is being presented within a single representative publication for the very first time, allowing the reader direct insight into the creative process of one of the greatest Serbian composers.

The monograph combines historical sources, museum material, and contemporary research to depict not only the life of Stevan Mokranjac, but also the cultural environment from which he emerged, his artistic development, and his enduring influence on Serbian and European musical traditions.

We hope that this book will contribute to a better understanding of his work, while also inspiring new generations to discover the richness of the cultural heritage he left behind.

родичних преписки и рукописне нотне грађе композитора (види у: Н. Плавшић, *Зборник текстова Николе Плавшића објављених у часопису 'Мокрањац': (2000-2017)*, Неготин, 2019; И. Трајковић, *Музејска заоставштина Стевана Мокрањца (писма и разгледнице)*, Неготин, 2016).

decades of work on gathering the composer's legacy, personal belongings, family correspondence, and handwritten musical scores (see in: N. Plavšić, *Collection of Texts by Nikola Plavšić Published in the Journal 'Mokranjac': (2000–2017)*, Negotin, 2019; I. Trajković, *The Museum Legacy of Stevan Mokranjac (Letters and Postcards)*, Negotin, 2016).

**СТЕВАН СТОЈАНОВИЋ МОКРАЊАЦ
(1856–1914): ЖИВОТ, ДЕЛО И
БАШТИНСКИ КОНТИНУИТЕТ**

У јубиларној 2026. године, у којој српска култура обележава 170 година од рођења Стевана Стојановића Мокрањца и шест деценија од покретања фестивала *Мокрањчеви дани*, намеће се потреба за ревалоризацијом његовог уметничког и институционалног наслеђа. Музика коју је створио Мокрањац не представља само историјски артефакт, већ виталну тековину која изнова инспирише и траје кроз савремено доба.

Генеза и уметнички развој: Између традиције и европског романтизма

Стеван Стојановић Мокрањац заузима централно место у српској музичкој историји као композитор, хоровођа, педагог и етномузиколог. Његово деловање означило је историјску синтезу аутохтоног народног наслеђа и западноевропске уметничке традиције.

**STEVAN STOJANOVIĆ MOKRANJAC
(1856–1914): LIFE, WORK, AND
HERITAGE CONTINUITY**

In the jubilee year of 2026, in which Serbian culture marks 170 years since the birth of Stevan Stojanović Mokranjac and six decades since the founding of the *Days of Mokranjac* festival, there is a clear need to re-evaluate his artistic and institutional legacy. The music created by Mokranjac is not merely a historical artefact, but a vital achievement that continues to inspire and endure through the contemporary era.

**Genesis and Artistic Development:
Between Tradition and European
Romanticism**

Stevan Stojanović Mokranjac occupies a central place in Serbian musical history as a composer, choir conductor, pedagogue, and ethnomusicologist. His work marked a historical synthesis of indigenous folk heritage and the Western European artistic tradition. Through a dialogue with

Кроз дијалог са општом духовношћу и инстинктивним препознавањем народног израза, Мокрањац је елиминисао круте академске шаблоне, позиционирајући се као утемељивач модерне српске националне музике.²

Значај његове појаве у музичкој уметности и образовању аналоган је улози коју је Вук Стефановић Караџић имао у реформи српског језика и књижевности.³ Као најистакнутији представник музичког романтизма у Србији, Мокрањац је поставио чврсте темеље за развој националне композиторске школе.⁴

Иако су његови први музички кораци били самоуки и везани за родни Неготин – где је под утицајем породичног окружења и црквеног појања развио истанчан слух – његово формално образовање обликовано је у великим европским центрима.

Прво одлази у Минхен (1879–1883) на студије хармоније и композиције код Ј.

general spirituality and an instinctive recognition of folk expression, Mokranjac eliminated rigid academic templates, positioning himself as the founder of modern Serbian national music.²

The significance of his appearance in musical art and education is analogous to the role that Vuk Stefanović Karadžić played in the reform of the Serbian language and literature.³ As the most prominent representative of musical Romanticism in Serbia, Mokranjac laid solid foundations for the development of a national school of composition.⁴

Although his first musical steps were self-taught and tied to his native Negotin - where he developed a refined ear under the influence of his family environment and church chanting - his formal education was shaped in major European centres.

He first went to Munich (1879–1883) to study harmony and composition under J. Rheinberger at the proposal of the Belgrade

2 З. Васиљевић, *Рат за српску музичку писменост*, Београд, 2000, 7–8.

3 Исто, 173; С. Маринковић, „Стеван Мокрањац и почеци професионалног музичког образовања у Србији“, у: *Мокрањац: часопис за културу*, бр. 8, Неготин, 2006, 22.

4 Видети шире у: М. Веселиновић-Хофман и сар, *Историја српске музике: српска музика и европско музичко наслеђе*, Београд, 2007; П. Пијановић, *Српска култура 1900–1950*, Београд, 2014.

2 Z. Vasiljević, *The War for Serbian Musical Literacy*, Belgrade, 2000, 7–8.

3 Ibid., 173; S. Marinković, “Stevan Mokranjac and the Beginnings of Professional Musical Education in Serbia”, in: *Mokranjac: Culture Journal*, No. 8, Negotin, 2006, 22.

4 See broader in: M. Veselinović-Hofman et al., *History of Serbian Music: Serbian Music and European Musical Heritage*, Belgrade, 2007; P. Pijanović, *Serbian Culture 1900–1950*, Belgrade, 2014.

Рајнбергера на предлог Београдског певачког друштва, које је у њему препознало наследника Корнелија Станковића.⁵ Већ следеће године наставиће студирање у Риму (1884–1885) и изучавање вокалне музике, технике певања с листа и строге полифоније касног ренесансног стила код Александра Паризотија.⁶ Своје даље усавршавање наставља у Лајпцигу (1885–1887) и специјализација у области музичке педагогије и методике наставе хорског и соло певања код С. Јадасона и К. Рајнекеа. Оваква широка лепеза едукације омогућила му је дубоко разумевање тадашње српске музичке стварности, коју је преобразио оригиналним уметничког изразом.

Световни и духовни опус: Канонизација хорске музике

Опус Стевана Мокрањца почива на вокалном и вокално-инструменталном ставу, при чему су његова дела у световном и духовном жанру постала камен међаш српске музике.⁷

5 С. Ђурић-Клајн, *Млади дани Стевана Мокрањца*, Нови Сад, 1981, 75.

6 Исто.

7 С. Маринковић, „Камен међаш и исходиште

Singing Society, which recognised him as the successor to Kornelije Stanković.⁵ The following year, he continued his studies in Rome (1884–1885), studying vocal music, sight-singing techniques, and the strict polyphony of the late Renaissance style under Alessandro Parisotti.⁶ He pursued further professional development in Leipzig (1885–1887), specialising in musical pedagogy and the teaching methodology of choral and solo singing under S. Jadassohn and C. Reinecke. This broad spectrum of education provided him with a profound understanding of the Serbian musical reality of the time, which he transformed through his original artistic expression.

Secular and Sacred Opus: The Canonisation of Choral Music

The opus of Stevan Mokranjac rests primarily on vocal and vocal-instrumental composition, with his works in both secular and sacred genres becoming milestones of Serbian music.⁷

5 S. Đurić-Klajn, *The Early Days of Stevan Mokranjac*, Novi Sad, 1981, 75.

6 Ibid.

7 S. Marinković, „A Milestone and Origin – 170 Years

Централно место у његовом световном стваралаштву заузима петнаест *Руковети* (насталих у периоду од 1883. до 1909. године), као и сродни Приморски напјеви. Конципиране као хорске рапсодије, Руковети представљају цикличне форме у којима се народни напеви ланчано нижу и повезују на основу географског порекла или контраста у темпу, ритму и карактеру.

I, II, III и V руковет доносе напеве из уже Србије под заједничким поднасловом *Из моје домовине*. IV руковет – *Мирјана* специфична је по уметничкој обради соло баритона уз пратњу хора. VI руковет – *Хајдук Вељко* посвећена је Неготину и његовој историјској личности, чиме задобија статус незваничне химне овог града. VII, XI руковет носе напеве из Старе Србије, VIII, XII руковет везују се за Косово, IX руковет за Црну Гору, X руковет за Охрид, XIV руковет доноси напеве из Босне и XV руковет из Македоније. Значај свих *Руковети* је и у томе што репрезентују географску ширину и етномузиколошку дубину рада Стевана Мокрањца.

Поред хорског стваралаштва, Мокрањца је одиграо пионирску улогу у развоју камерног музицирања у Србији оснива-

The central place in his secular output is occupied by the fifteen *Garlands* (*Rukoveti*), composed between 1883 and 1909, as well as the related *Coastland Melodies* (*Primorski napjevi*). Conceived as choral rhapsodies, the *Garlands* represent cyclic forms in which folk melodies are linked in a chain, connected based on geographical origin or contrasts in tempo, rhythm, and character.

The First, Second, Third, and Fifth *Garlands* feature melodies from Serbia proper under the collective subtitle *From My Homeland*. The Fourth *Garland* – *Mirjana* is unique due to its artistic arrangement of a solo baritone accompanied by the choir. The Sixth *Garland* – *Hajduk Veljko* is dedicated to Negotin and its historical figure, thereby earning the status of the town's unofficial anthem. The Seventh and Eleventh *Garlands* bear melodies from Old Serbia; the Eighth and Twelfth *Garlands* are tied to Kosovo; the Ninth *Garland* to Montenegro; the Tenth *Garland* to Ohrid; the Fourteenth *Garland* features melodies from Bosnia; and the Fifteenth *Garland* from Macedonia. The significance of all the *Garlands* lies in the fact that they represent the geographical breadth and ethnomusicological depth of Stevan Mokranjac's work.

– 170 година од рођења Стевана Мокрањца“, у: *Мокрањац: часопис за културу*, бр. 28 (Неготин), 2026, 99.

Since the Birth of Stevan Mokranjac“, in: *Mokranjac: Culture Journal*, No. 28 (Negotin), 2026, 99.

њем првог стабилног Гудачког квартета 1889. године (у саставу: Ф. Мелхер, С. С. Мокрањац, С. Шрам и Ј. Свобода).⁸

Мокрањчева духовна дела припадају највишим донетима православне сакралне уметности.⁹ Издвајају се *Опело у фис-молу* (1888) и *Литургија Светог Јована Златоустог* (1895). Ова остварења карактерише мајсторски третиран хорски став, доминација модалне хармоније и разубјена полифонија дубоко инспирисана духом традиционалног српског народног црквеног појања.¹⁰

Институционални рад, етномузикологија и педагогија

У Србији крајем 19. века хорска музика је доживљавала експанзију као примарни медијум за изражавање националног идентитета и патриотских тежњи.¹¹ У том контексту, Мокрањчев

8 В. Перичић, „Стеван Ст. Мокрањац“, у: *Етномузиколошки записи*, прир. Д. Девић, Београд, 1996, XXIII–XXVII.

9 С. Маринковић, *Духовни хорски опус Стевана Мокрањца*, Београд, 2016, 99.

10 Исто.

11 Б. Павловић, „Обрада осме руковети Стевана Мокрањца по моделу интегративне наставе“, у: *Зборник радова са XIV Међународног научног скупа*

In addition to his choral output, Mokranjac played a pioneering role in the development of chamber music-making in Serbia by founding the first stable String Quartet in 1889 (consisting of F. Melcher, S. S. Mokranjac, S. Šram, and J. Svoboda).⁸

Mokranjac's sacred works belong to the highest achievements of Orthodox sacred art.⁹ Foremost among them are the *Requiem in F-sharp minor* (*Opelo u fis-molu*, 1888) and the *Divine Liturgy of Saint John Chrysostom* (1895). These creations are characterised by a masterfully treated choral texture, the dominance of modal harmony, and a nuanced polyphony deeply inspired by the spirit of traditional Serbian folk church chanting.¹⁰

Institutional Work, Ethnomusicology, and Pedagogy

In late 19th century Serbia, choral music experienced an expansion as the primary medium for expressing national identity and patriotic aspirations.¹¹ In this

8 V. Perićić, “Stevan St. Mokranjac”, in: *Ethnomusicological Notations*, ed. D. Dević, Belgrade, 1996, XXIII–XXVII.

9 S. Marinković, *The Sacred Choral Opus of Stevan Mokranjac*, Belgrade, 2016, 99.

10 Ibid.

11 B. Pavlović, “The Arrangement of Stevan Mokranjac's Eighth Garland According to the Model of Integrative Teaching”, in: *Proceedings of the 14th Interna-*

друштвени и институционални ангажман имао је револуционаран карактер.

Педагошка делатност чини веома значајан сегмент рада Стевана Мокрањца. Као суоснивач и дугогодишњи професор прве Српске музичке школе у Београду (1899), која данас носи његово име, извео је професионализацију наставног процеса.¹² Радио је и као предавач у Првој београдској гимназији и Богословији.

Мокрањчев извођачки рад трајао је скоро три деценије током којих је успешно руководио хором Београдског певачког друштва, водећи га у уметнички врхунац кроз бројне међународне турнеје. Такође је покренуо Савез певачких друштава (1903) и Удружење српских музичара (1907).

Етномузикологија и мелографија представљале су веома важан део рада Стевана Мокрањца. Спроводио је строга теренска истраживања, чији је резултат капитална збирка *Народне песме и игре са мелодијама из Левча* (1902).¹³ Његови мелографски записи сматрају се изузетно

context, Mokranjac's social and institutional engagement was revolutionary in character.

Pedagogical activity constitutes a highly significant segment of Stevan Mokranjac's work. As a co-founder and long-standing professor of the first Serbian Music School in Belgrade (1899), which today bears his name, he brought about the professionalisation of the teaching process.¹² He also worked as a lecturer at the First Belgrade Gymnasium and the Belgrade Theological Seminary.

Mokranjac's performance career spanned nearly three decades, during which he successfully directed the choir of the Belgrade Singing Society, leading it to its artistic peak through numerous international tours. He also initiated the Union of Choral Societies (1903) and the Association of Serbian Musicians (1907).

Ethnomusicology and melography represented a vital part of Stevan Mokranjac's work. He conducted rigorous field research, which resulted in the capital collection *Folk Songs and Dances with Melodies from Levač* (1902).¹³ His melographic notations are con-

Српски језик, књижевност, уметност, Књига III, Експресивност и интимност у музици и Тако мале ствари: интимно у уметности и култури, ур. Б. Мандић и Ј. Атанасијевић, Филолошко-уметнички факултет Крагујевац, Крагујевац, 2020, 83–95.

12 С. Маринковић, „Стеван Мокрањца...“, 22.

13 Д. Девић, „Предговор“, у: *Етномузиколошки записи*, прир. Д. Девић, Београд, 1996, XI–XXII.

tional Scientific Conference Serbian Language, Literature, Art, Book III, Expressiveness and Intimacy in Music and Such Small Things: The Intimate in Art and Culture, eds. B. Mandić and J. Atanasijević, Faculty of Philology and Arts Kragujevac, Kragujevac, 2020, 83–95.

12 S. Marinković, “Stevan Mokranjac...”, 22.

13 D. Dević, “Foreword”, in: *Ethnomusicological Notations*, ed. D. Dević, Belgrade, 1996, XI–XXII.

верним због уметникових сопствених вокалних квалитета.¹⁴ Такође је извршио историјску стандардизацију београдске варијанте црквеног распева, објавивши капитални *Осмогласник* (1908).¹⁵

Друштвени контекст и приватни живот

Мокрањчев живот био је нераскидиво повезан са уметничким и интелектуалним језгром тадашње Србије. Његов брак са Маријом Мицом Предић (1876–1949), братаницом истакнутог сликара Уроша Предића и образованом чланицом Београдског певачког друштва, склопљен 1898. године, представљао је складан спој заједничких умет-

sidered exceptionally faithful due to the artist's own vocal qualities.¹⁴ He also carried out the historical standardisation of the Belgrade variant of church chanting, publishing the capital *Osmoglasnik* (*The Eight-Tone Book*, 1908).¹⁵

Social Context and Private Life

Mokranjac's life was inextricably linked with the artistic and intellectual core of the Serbia of his time. His marriage in 1898 to Marija Mica Predić (1876–1949) - a niece of the prominent painter Uroš Predić and an educated member of the Belgrade Singing Society - represented a harmonious union of shared artistic aspirations. Their son, Prof. Dr Momčilo

¹⁴ Исто.

¹⁵ Мокрањац је након вишегодишњег рада и бележења појања у ноте објавио *Српско народно црквено појање – Осмогласник* (1908), као издање Богословије Светог Саве у Београду. Ово дело је постало темељ за учење црквеног певања у богословијама. Оригинални рукопис *Осмогласника* из 1908. године и припремљено за штампу *Страно пјеније* Стевана Мокрањца, 1914. године изгубљени су у рату, али је по записима са допунама објављено 1935. године у редакцији Косте П. Манојловића. Коста П. Манојловић, Стеван Ст. Мокрањац: *Православно српско народно црквено појање – Опште појање*, Београд, 1935.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Following years of work and transcribing chanting into musical notation, Mokranjac published *Serbian Folk Church Chanting – The Eight-Tone Book* (1908), as an edition of the Saint Sava Theological Seminary in Belgrade. This work became the foundation for learning church singing in theological seminaries. The original 1908 manuscript of *The Eight-Tone Book* and the *Strano Pjenije* [Foreign Chanting] by Stevan Mokranjac prepared for print in 1914 were lost in the war, but based on the notations with amendments, it was published in 1935 under the editorship of Kosta P. Manojlović. Kosta P. Manojlović, Stevan St. Mokranjac: *Orthodox Serbian Folk Church Chanting – General Chanting*, Belgrade, 1935.

ничких стремљења. Њихов син, проф. др Момчило Мокрањац (1899–1967), био је утемељивач модерне токсиколошке хемије у Србији и дугогодишњи професор Фармацеутског факултета, чијом се смрћу ова директна породична лоза утасила.¹⁶

Ратна катаклизма 1914. године присилила је породицу Мокрањац на евакуацију у Скопље, где је композитор и у тешким избегличким околностима наставио свој стваралачки опус хорским делом *Зимњи дани* на стихове Јована Јовановића Змаја. Исте године, нарушеног здравља, уметник умире, остављајући за собом дело које Српска краљевска академија (чији је дописни члан био од 1906) и целокупна јавност дефинишу као исходиште националне музичке културе.¹⁷

Mokranjac (1899–1967), was the founder of modern toxicological chemistry in Serbia and a long-standing professor at the Faculty of Pharmacy, with whose death this direct family lineage came to an end.¹⁶

The wartime cataclysm of 1914 forced the Mokranjac family to evacuate to Skopje. Even under difficult refugee conditions, the composer continued his creative output with the choral work *Winter Days (Zimnji dani)*, set to the verses of Jovan Jovanović Zmaj. That same year, with failing health, the artist passed away, leaving behind a body of work that the Serbian Royal Academy (of which he had been a corresponding member since 1906) and the entire public defined as the very source of national musical culture.¹⁷

16 С. Радосављевић, *У очима посетилаца: Музеј Крајине кроз историју настанка, сталне поставке и Књигу утисака*, Неготин, 2018, 82–83; С. Радосављевић, „Ја ћу теби љуба бити – Музејски театар о Стевану Стојановићу Мокрањцу“, у: *Светионик – годишњак Музеја Крајине*, година I, број 1 (Неготин), 2024, 122–134.

17 С. Маринковић, „Камен међаш ...“, 99.

16 S. Radosavljević, *In the Eyes of Visitors: The Krajina Museum Through the History of its Inception, Permanent Exhibitions, and the Guest Book*, Negotin, 2018, 82–83; S. Radosavljević, “I Will Be Your Love – Museum Theatre on Stevan Stojanović Mokranjac”, in: *Light-house – Yearbook of the Krajina Museum*, Year I, No. 1 (Negotin), 2024, 122–134.

17 S. Marinković, “A Milestone and...”, 99.

Неготин, град у коме је почела музика

Када је средином XIX века Неготин представљао један од најзначајнијих градова источне Србије, мало ко је могао наслутити да ће управо овде бити рођен човек који ће заувек променити историју српске музике.

На раскршћу трговачких путева и различитих културних утицаја развијала се варош у којој су се свакодневно преплитали звуци црквених звона, градских песама, народног певања и војних оркестара. Управо у том разноврсном звучном окружењу формирали су се први утисци дечака који ће касније постати најзначајнији српски композитор свог времена.

Неготин није био само место Мокрањчевог рођења. Био је полазна тачка његовог животног и уметничког пута. Сећања на родни град, његов говор, обичаје и музику остала су дубоко уткана у стваралаштво које ће деценијама касније постати симбол националне музичке културе.

Negotin, the Town Where Music Began

When Negotin represented one of the most significant towns in eastern Serbia during the mid-19th century, few could have anticipated that a man who would forever change the history of Serbian music would be born precisely here.

At the crossroads of trade routes and diverse cultural influences, a town developed where the sounds of church bells, urban songs, folk singing, and military bands intertwined on a daily basis. It was in this rich and varied sonic environment that the first impressions of the boy who would later become the most significant Serbian composer of his era were formed.

Negotin was not merely the place of Mokranjac's birth. It was the starting point of his life and artistic journey. Memories of his native town - its speech, customs, and music - remained deeply woven into a body of work that, decades later, would become the ultimate symbol of national musical culture.

На стр. 20–21: Родна кућа Стевана Ст. Мокрањца, 2017.
Pages 20–21: The Birth House of Stevan St. Mokranjac, 2017.

Детињство и породица

Рођење Стевана Стојановића Мокрањца представља један од најзначајнијих догађаја у културној историји Неготина. Иако ће највећи део живота провести ван родног града, управо су прве године проведене у породичном дому обликовале његова најранија сећања и усмериле га ка свету музике.¹⁸

Породица Стојановић припадала је угледним неготинским грађанским породицама које су велику пажњу поклањале образовању и очувању националне традиције. У таквом окружењу млади Стеван рано је упознао богатство народног певања, црквене музике и обичаја карактеристичних за источну Србију.

Његово детињство одвијало се у времену када се модерна српска држава тек развијала, а културни живот био је нераскидиво повезан са црквом, школом и

18 Спомен-кућа Стевана Мокрањца у Неготину (чији су екстеријер, ентеријер и историјски контекст описани у монографији) отворена је за јавност као меморијални простор 1964. године. Поставка у кући обједињује етнолошку вредност грађанског ентеријера и оригиналне историјске документе (више у: Н. Макуљевић и др, *Мокрањчева кућа у Неготину*, Неготин, 2015; Н. Плавшић, *Зборник текстова Николе Плавшића објављених у часопису 'Мокрањац': (2000-2017)*, Неготин, 2019).

Childhood and Family

The birth of Stevan Stojanović Mokranjac represents one of the most significant events in the cultural history of Negotin. Although he would spend most of his life outside his native town, the initial years spent in the family home shaped his earliest memories and directed him towards the world of music.¹⁸

The Stojanović family belonged to the prominent burgher class of Negotin, which placed great emphasis on education and the preservation of national tradition. In such an environment, the young Stevan became acquainted early on with the richness of folk singing, church music, and the customs characteristic of eastern Serbia.

His childhood unfolded at a time when the modern Serbian state was only beginning to develop, and cultural life was inseparably

18 The Memorial House of Stevan Mokranjac in Negotin (whose exterior, interior, and historical context are described in the monograph) was opened to the public as a memorial space in 1964. The display inside the house combines the ethnological value of a burgher interior with original historical documents (broader in: N. Makuljević et al., *Mokranjac's House in Negotin*, Negotin, 2015; N. Plavšić, *Collection of Texts by Nikola Plavšić Published in the Journal 'Mokranjac': (2000-2017)*, Negotin, 2019).

породичним обичајима. Управо ће та три стуба остати присутна током читавог Мокрањчевог живота и постати основа његовог уметничког опредељења.

Већ тада могло се наслутити да поседује изузетну музикалност. Иако о његовим најранијим годинама нема много сачуваних података, каснији развој јасно показује да је способност пажљивог слушања и памћења народних мелодија стечена управо у детињству.

Први сусрет са музиком

У другој половини XIX века, музика није представљала део формалног образовања у данашњем смислу. Она се учила слушањем, певањем и учествовањем у животу заједнице. За младог Мокрањца управо је такво искуство било најважнија школа.

Црквено појање оставило је дубок траг на његово музичко обликовање. Литургијски напеви, склад богослужења и богата традиција православне музике развили су код њега осећај за мелодију и вишегласје који ће касније постати једно од главних обележја његовог стваралаштва.

linked with the church, the school, and family traditions. It was precisely these three pillars that would remain present throughout Mokranjac's life and form the foundation of his artistic orientation.

Even then, it was possible to discern that he possessed an exceptional musicality. Although few records from his earliest years have survived, his subsequent development clearly demonstrates that his ability to carefully listen to and memorise folk melodies was acquired precisely during his childhood.

First Encounter with Music

In the second half of the 19th century, music was not part of formal education in the modern sense. It was learned by listening, singing, and participating in the life of the community. For the young Mokranjac, this very experience served as his most vital school.

Church chanting left a profound mark on his musical formation. Liturgical chants, the harmony of divine worship, and the rich tradition of Orthodox music developed in him a sense of melody and polyphony that would later become a defining characteristic of his work.

Истовремено, свакодневни живот Неготина био је испуњен народним песмама које су се певале на породичним окупљањима, славама, вашарима и другим свечаностима. Те мелодије Мокрањац није доживљавао као пролазни фолклор. Памтили су их људи, преносили их с колена на колено, а управо ће их он касније записати, сачувати и уметнички обрадити.

Касније ће говорити да је народна песма највернији израз духа једног народа. Управо зато њеном бележењу и обради посветио је велики део свог живота.

At the same time, the daily life of Negotin was filled with folk songs sung at family gatherings, patron saint days (*slavas*), fairs, and other celebrations. Mokranjac did not perceive these melodies as mere transient folklore. They were remembered by the people, passed down from generation to generation, and it was he who would later note down, preserve, and artistically arrange them.

He would later remark that folk song is the truest expression of a nation's spirit. It is precisely for this reason that he devoted a major part of his life to its transcription and composition.

ПИЈАЦА У НЕГОТИНУ

ИЗДАЊЕ ИЛИЈЕ Ј. АНЂЕЛКОВИЋА НЕГОТИН

Пијаца у Неготину, прва деценија 20. века
Market Square in Negotin, First Decade of the 20th Century

Школовање, пут ка Европи

После првих година проведених у Неготину, Стеван Мокрањац наставља школовање у Београду. Боравак у престоници отворио му је могућност да упозна организован музички живот Србије, тада још увек у развоју, али са јасном жељом да достигне европске стандарде.

Његов таленат убрзо је препознат. Пред певања и диригирања, показивао је изузетну способност разумевања музичке форме, хармоније и композиције. Управо те особине омогућиле су му да настави школовање у европским музичким центрима.

Минхен, Рим и Лајпциг представљали су тада места у којима су се обликовали највећи европски композитори и диригенти. Мокрањац је тамо стекао образовање које му је омогућило да упозна савремене композиторске технике, али оно што га разликује од многих школованих музичара јесте чињеница да никада није заборавио сопствене корене.¹⁹

¹⁹ Мокрањац је своје формално музичко образовање стицао у Минхену, Риму и Лајпцигу управо захваљујући подршци Првог београдског певачког друштва. Стечена европска знања при-

Schooling, the Path to Europe

Following his early years in Negotin, Stevan Mokranjac continued his education in Belgrade. His stay in the capital offered him the opportunity to become acquainted with the organised musical life of Serbia—a scene that was still developing at the time, yet driven by a clear desire to attain European standards.

His talent was quickly recognised. Alongside singing and conducting, he demonstrated an exceptional capacity for understanding musical form, harmony, and composition. It was precisely these qualities that enabled him to pursue further studies in major European musical centres.

Munich, Rome, and Leipzig represented the epicentres where the greatest European composers and conductors of the era were formed. There, Mokranjac acquired an education that allowed him to master contemporary compositional techniques; however, what distinguished him from many formally trained musicians was the fact that he never forgot his own roots.¹⁹

¹⁹ Mokranjac acquired his formal musical education in Munich, Rome, and Leipzig precisely thanks to the support of the First Belgrade Singing Society. He applied the acquired European knowledge as a meth-

Док су многи тежили да пишу музику по узору на немачке или италијанске композиторе, Мокрањац је европско знање користио да оплемени српску народну музику, стварајући дело које је истовремено било национално по садржају и европско по уметничком домету.

менио је као методолошки оквир за уметничку обраду фолклорног материјала, чиме је српску песму уздигао до уметничког израза европског значаја

While many aspired to compose music modelled after German or Italian masters, Mokranjac utilized his European knowledge to refine and elevate Serbian folk music, creating a body of work that was simultaneously national in content and European in its artistic achievement.

odological framework for the artistic arrangement of folklore material, thereby elevating Serbian song to an artistic expression of European significance.

Стеван Ст. Мокрањац,
Минхен, 1880.

Stevan St. Mokranjac,
Munich, 1880

Европске године, знање као темељ уметности

Крај XIX века представљао је период у коме су се европски музички центри развијали невероватном брзином. Минхен, Рим и Лајпциг били су места на којима су се сусретале различите композиторске школе, нови естетски правци и врхунски извођачи. Управо у таквом окружењу Стеван Мокрањац стицао је знање које ће одредити његов будући уметнички пут.

Боравак у иностранству није значио удаљавање од сопствене традиције. Напротив, упознајући европску музику, Мокрањац је све јасније увиђао колико је богата српска народна песма и колико простора постоји да се она представи кроз савремени уметнички израз.

Његово образовање није било пуко усвајање правила композиције. Оно га је научило дисциплини, обликовању музичке мисли и разумевању вишегласја. Управо захваљујући томе, касније ће успети да народне мелодије обради са изузетном мером, не нарушавајући њихову изворну лепоту.

По повратку у Србију донео је много више од дипломе. Донео је идеју да српска музика може равноправно да стане уз европску уметничку традицију.

The European Years, Knowledge as the Foundation of Art

The late 19th century was a period in which European musical centres developed at an incredible pace. Munich, Rome, and Leipzig were places where different compositional schools, new aesthetic directions, and top-tier performers converged. It was precisely in such an environment that Stevan Mokranjac acquired the knowledge that would determine his future artistic path.

His time abroad did not signify a detachment from his own tradition. On the contrary, by becoming acquainted with European music, Mokranjac saw ever more clearly how rich Serbian folk song was and how much scope there was to present it through a contemporary artistic expression.

His education was not a mere adoption of the rules of composition. It taught him discipline, the shaping of musical thought, and a deep understanding of polyphony. It was precisely thanks to this that he would later succeed in arranging folk melodies with exceptional restraint, without disrupting their original beauty.

Upon his return to Serbia, he brought back far more than a diploma. He brought the conviction that Serbian music could stand on an equal footing with the Western European artistic tradition.

Мокрањац са колегама са конзерваторијума, Минхен, 1880.
Mokranjac with his fellow students at the Conservatory, Munich, 1880

Београд, повратак са мисијом

Повратак у Београд означио је почетак најплоднијег периода Мокрањчевог живота. Знање стечено у Европи сада је требало претворити у дело које ће имати трајан значај за српску културу.

У годинама које следе, постаје један од најактивнијих учесника музичког живота Србије. Диригује, компонује, образује младе музичаре и неуморно ради на унапређењу хорског певања. Његова енергија није била усмерена само ка стварању нових композиција; желео је да развије читаву музичку културу тадашње Србије.

Посебно место заузима његов рад са певачким друштвима. У време када професионалне музичке институције тек настају, управо су хорови представљали носоце културног живота. Мокрањац их је претварао у ансамбле способне да изводе најзахтевнија дела, подижући извођачке стандарде на ниво који до тада није постојао.

Његово дириговање савременици су описивали као изузетно прецизно, али истовремено надахнуто. Сматрао је да диригент није само човек који одржава ритам, већ уметник који открива смисао композиције.

Belgrade, Return with a Mission

This return to Belgrade marked the beginning of the most fruitful period of Mokranjac's life. The knowledge acquired in Europe now had to be transformed into a body of work that would hold lasting significance for Serbian culture.

In the years that followed, he became one of the most active participants in the musical life of Serbia. He conducted, composed, educated young musicians, and worked tirelessly to advance choral singing. His energy was not directed solely towards creating new compositions; he wished to develop the entire musical culture of the Serbia of that era.

A special place is occupied by his work with choral societies. At a time when professional musical institutions were only just emerging, choirs were the primary torchbearers of cultural life. Mokranjac transformed them into ensembles capable of performing the most demanding works, raising performance standards to a level that had not existed until then.

His conducting was described by contemporaries as exceptionally precise, yet simultaneously inspired. He believed that a conductor was not merely a person who maintained the rhythm, but an artist who uncovered the deeper meaning of the composition.

Мокрањац са Београдским певачким друштвом, Берлин, 1899.

Mokranjac with the Belgrade Singing Society, Berlin, 1899

МУЗИЧКО НАСЛЕЂЕ У ЗБИРЦИ
МУЗЕЈА КРАЈИНЕ: НАРОДНА
И ДУХОВНА ТРАДИЦИЈА У
РУКОПИСИМА

MUSICAL HERITAGE IN THE
COLLECTION OF THE KRAJINA
MUSEUM: FOLK AND SPIRITUAL
TRADITION IN MANUSCRIPTS

Руковети,
музички портрет једног народа

Garlands,
a Musical Portrait of a Nation

Ако постоји дело по коме је Стеван Мокрањац постао препознатљив широм српске музичке историје, онда су то његове *Руковети*.

Њихов настанак представља прекретницу не само у његовом стваралаштву, већ и у развоју националне уметничке музике. Уместо да народну песму једноставно хармонизује, Мокрањац је од више мелодија стварао заокружене музичке целине, пажљиво водећи рачуна о њиховом међусобном односу, тоналитету и драматургији.

Назив *руковет* није случајно изабран. Као што се класје повезује у један сноп, тако су и појединачне народне песме обједињене у уметничку целину. Свака

If there is a body of work by which Stevan Mokranjac has become recognisable throughout Serbian musical history, it is undoubtedly his *Garlands*.

Their creation represents a turning point not only in his own creative output but also in the development of national art music. Instead of simply harmonising a folk song, Mokranjac created rounded musical entities from multiple melodies, paying careful attention to their mutual relationship, tonality, and dramaturgy.

The name *rukovet* [Garland] was not chosen by accident. Just as ears of wheat are bound into a single sheaf, individual folk songs are united into an artistic whole. Each garland possesses its own internal logic,

Руковет има сопствену унутрашњу логику, ритам и емоционални ток, због чега се доживљава као јединствено дело, иако је састављена од више различитих мелодија.²⁰

Мокрањац је успео да остане веран народној традицији, а да притом створи оригиналну уметничку музику. Управо у томе лежи његова највећа композиторска снага.

Његове *Руковети* убрзо су постале саставни део репертоара српских хорова и остале присутне до данас. Њихово извођење представља изазов и част за сваки озбиљан хор, док публика у њима препознаје аутентичан звук српске музичке традиције.

rhythm, and emotional flow, which is why it is experienced as a unified work, despite being composed of several different melodies.²⁰

Mokranjac succeeded in remaining faithful to folk tradition while simultaneously creating original art music. It is precisely in this achievement that his greatest compositional strength lies.

His *Garlands* quickly became an integral part of the repertoire of Serbian choirs and have remained present to this day. Their performance represents both a challenge and an honour for any serious choir, while the audience recognises within them the authentic sound of the Serbian musical tradition.

²⁰ Назив *руковет*, који је Мокрањац увео у српску музичку терминологију, симболички означава везивање појединачних народних мелодијских класова у уметнички заокружене хорске целине (снопове), што је детаљно елаборирано у поглављу посвећеном овим делима.

²⁰ The name *Garland*, which Mokranjac introduced into Serbian musical terminology, symbolically denotes the binding of individual folk melodic ears of wheat into artistically rounded choral entities (sheaves), which is elaborated in detail in the chapter dedicated to these works.

Ајдук Вељко
у народним песмама

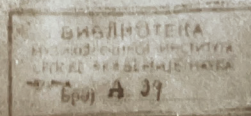
VI Руковет

за мушки хор и сола
сложио

Ст. Ст. Мокрањац

Ајдук Вељко у народним
песмама, VI Руковет,
за мушки хор и сола,
сложио Ст. Ст.
Мокрањац, стр. 1,
МКН-И/ЗСМ

*Hajduk Veljko in Folk
Songs, Sixth Garland, for
Male Choir and Soloists,
arranged by St. St.
Mokranjac, p. 1,
KMN-H/SMC*

Ајдук Вељко у народним
песмама, VI Руковет,
за мушки хор и сола,
сложио Ст. Ст.
Мокрањац, стр. 2,
МКН-И/ЗСМ

*Hajduk Veljko in Folk
Songs, Sixth Garland, for
Male Choir and Soloists,
arranged by St. St.
Mokranjac, p. 2,
KMN-H/SMC*

Ајдук Вељко
у народним песмама

Andante maestoso (Solo canta à tempo rubato, e coro à tempo rigoroso)

Tenor Solo
Кли-чу ми-не. Ми-ла аа-аа, рај, рај, рај, рај!

Тенор II
рај, рај!

Бас II
рај, рај!

à tempo rigoroso *rubato*
Ми-ла аа-аа, но Ви-гуна, Па-чу аа-аа у Не-во-аа-аа

Ми-ла аа-аа, но Ви-гуна

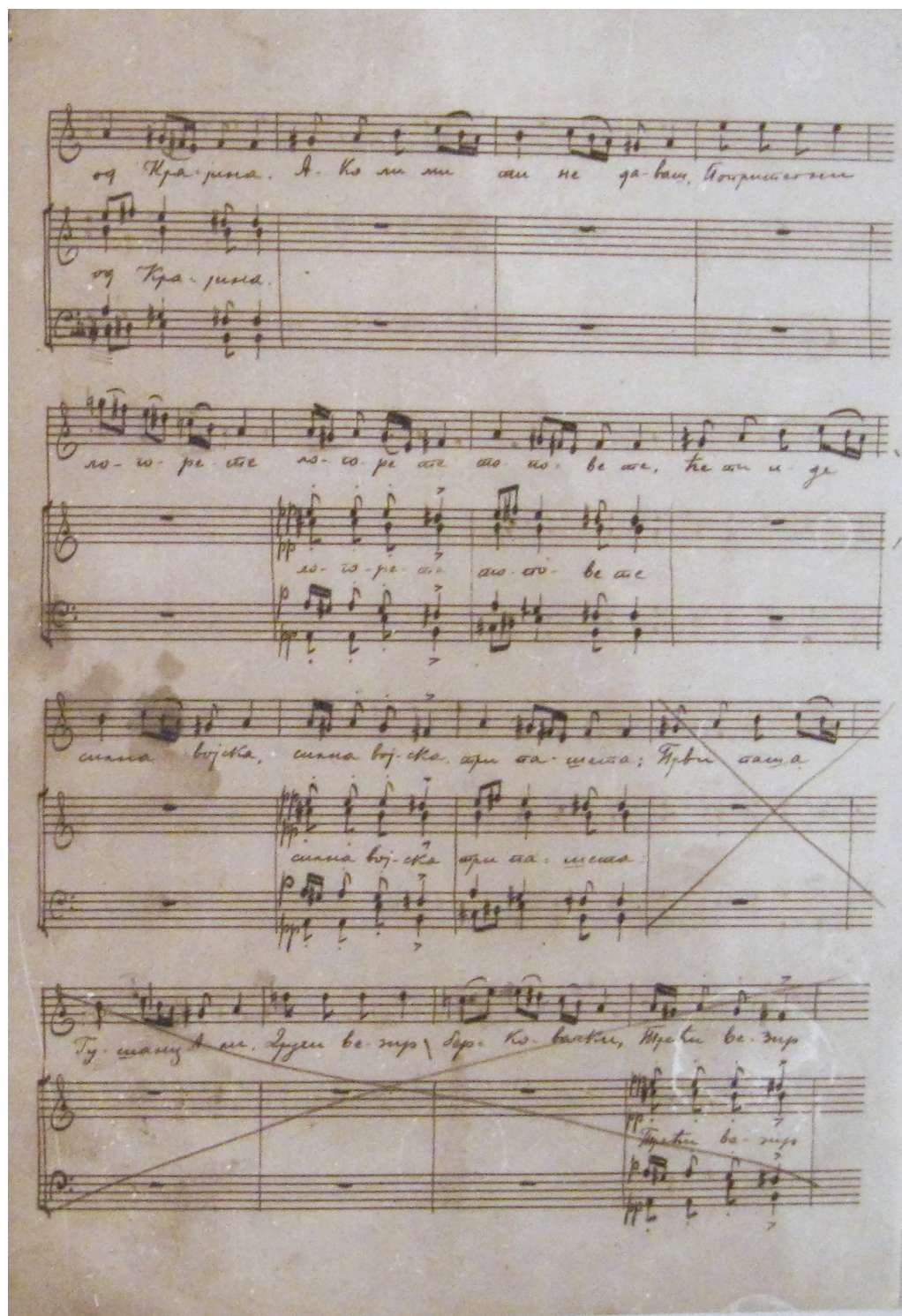
rigoroso
у Не-во-аа-аа, Ај-дук Вељко, љу-ли-ме-не, Ај-дук Вељко?

рај, рај, рај, рај! аа-аа-аа-аа Не-во-аа-аа, Не-во-аа-аа

рај, рај!

Не-во-аа-аа-аа

439

Ајдук Вељко у народним
песмама, VI Руковет,
за мушки хор и сола,
сложио Ст. Ст.
Мокрањац, стр. 3,
МКН-И/ЗСМ

*Hajduk Veljko in Folk
Songs, Sixth Garland, for
Male Choir and Soloists,
arranged by St. St.
Mokranjac, p. 3,
KMN-H/SMC*

Чувар народног музичког памћења

Када се говори о Стевану Стојановићу Мокрањцу, најчешће се истиче његов значај као композитора и диригента. Међутим, једнако важан део његовог рада представљао је посао који је захтевао много стрпљења, путовања и непосредног контакта са народом – бележење народних песама.

У времену када није постојала могућност звучног снимања, свака песма могла је бити сачувана једино ако је неко запише. Мокрањац је био свестан да нестанком старих певача нестаје и део културног памћења народа. Зато је годинама прикупљао мелодије, записивао њихове варијанте и пажљиво проучавао начин на који их народ изводи.

За њега народна песма није била само уметнички материјал. Она је представљала историјски документ, сведочанство о животу људи, њиховим обичајима, веровању и свакодневици. У свакој мелодији препознавао је трагове времена у коме је настала.

Његов мелографски рад зато има двоструки значај. Захваљујући њему, многе песме сачуване су од заборава, а истовремено су постале темељ за настанак нових уметничких дела.

The Guardian of Folk Musical Memory

When discussing Stevan Stojanović Mokranjac, his significance as a composer and conductor is most frequently highlighted. However, an equally vital aspect of his output was a task that required immense patience, travel, and direct contact with the people - the notation of folk songs.

At a time when sound recording technology did not exist, a song could only be preserved if someone wrote it down. Mokranjac was fully aware that with the passing of old singers, a portion of the nation's cultural memory vanished as well. Consequently, he spent years collecting melodies, transcribing their variants, and carefully studying the manner in which the people performed them.

For him, a folk song was not merely artistic raw material. It represented a historical document, a testament to the lives of the people, their customs, beliefs, and daily routines. Within every melody, he recognised the traces of the era in which it originated.

His melographic work, therefore, holds a dual significance. Thanks to his efforts, numerous songs were saved from oblivion, while simultaneously becoming the foundation for the creation of new works of art.

Стеван Стојановић Мокрањац, 1912.
Stevan Stojanović Mokranjac, 1912

Народна песма као уметност

Мокрањац никада није сматрао да је задатак композитора да мења народну мелодију. Његов циљ био је да сачува њену лепоту и аутентичност, али да јој кроз уметничку обраду пружи нову димензију.

У томе се огледа његова изузетност. Док су многи европски композитори користили фолклорне мотиве као инспирацију, Мокрањац је успевао да задржи дух изворног певања. Његове хармонизације никада не потискују мелодију. Напротив, оне је осветљавају, дају јој дубину и омогућавају да заблиста у пуном изразу.

Захваљујући таквом приступу, његове обраде народне музике и данас звуче свеже и природно. У њима се препознаје глас народа, али и рука врхунског уметника.

Његов рад постао је узор бројним генерацијама композитора, етномузиколога и хорских диригената. Многи од њих управо су у Мокрањчевом делу пронашли доказ да национална традиција може бити основа врхунске уметности.

Folk Song as Art

Mokranjac never believed that the task of a composer was to alter a folk melody. His goal was to preserve its beauty and authenticity, while providing it with a new dimension through artistic arrangement.

This is precisely where his exceptional nature is reflected. While many European composers utilised folklore motifs merely as inspiration, Mokranjac succeeded in retaining the spirit of the original singing. His harmonisations never suppress the melody. On the contrary, they illuminate it, giving it depth and allowing it to shine in its full expression.

Thanks to this approach, his arrangements of folk music still sound fresh and natural today. Within them, one recognises the voice of the people, but also the hand of a supreme artist.

His work became a model for numerous generations of composers, ethnomusicologists, and choral conductors. Many of them found in Mokranjac's output the definitive proof that national tradition can serve as the foundation for superb art.

Оригинални рукописи из фонда Музеја Крајине

Једно од највећих богатстава које данас чува Музеј Крајине, представљају оригинални рукописи Стевана Стојановића Мокрањца који се чувају у Збирци Стевана Стојановића Мокрањца. Ова збирка има изузетан културни и научни значај јер омогућава непосредан увид у начин на који је композитор стварао, записивао и обликовао своју музику.²¹

За разлику од штампаних издања, рукописи чувају траг ауторове мисли. На њима су видљиве исправке, допуне, прецртани делови и накнадна решења која сведоче о стваралачком процесу. Управо због тога, они представљају драгоценост сведочанство, не само о завршеном делу, већ и о путу којим је оно настајало.

21 Рукописи који се чувају у фонду Музеја Крајине, као што су *Китка шопских песама*, *Македонске песме* и *Китка бугарских песама* сведоче о широком Мокрањчевом интересу за музички Балкан. Његова истраживања су превазилазила политичке границе и била усмерена на заједничко културно наслеђе, што се изричито наглашава у анализи његовог рада на балканском фолклору.

Original Manuscripts from the Krajina Museum Collection

One of the greatest treasures preserved by the Krajina Museum today consists of the original manuscripts of Stevan Stojanović Mokranjac, kept within the *Legacy of Stevan Stojanović Mokranjac*. This collection holds exceptional cultural and scientific significance, as it provides a direct insight into the manner in which the composer created, noted down, and shaped his music.²¹

Unlike printed editions, manuscripts preserve the trace of the author's thought process. Visible upon them are corrections, additions, crossed-out sections, and subsequent solutions that bear witness to the creative process. It is precisely for this reason that they represent a precious testament, not only to the finished work but to the very path of its creation.

21 The manuscripts preserved in the funds of the Krajina Museum, such as *A Bouquet of Shopluk Songs*, *Macedonian Songs*, and *A Bouquet of Bulgarian Songs*, bear witness to Mokranjac's broad interest in the musical Balkans. His research transcended political borders and was directed towards a shared cultural heritage, which is explicitly emphasised in the analysis of his work on Balkan folklore.

Посебну вредност ове Збирке представља чињеница да део рукописне грађе до сада није био публикован у репрезентативним издањима. Ова монографија има за циљ да јавности представи избор најзначајнијих докумената и тиме допринесе њиховој широј научној и културној валоризацији.

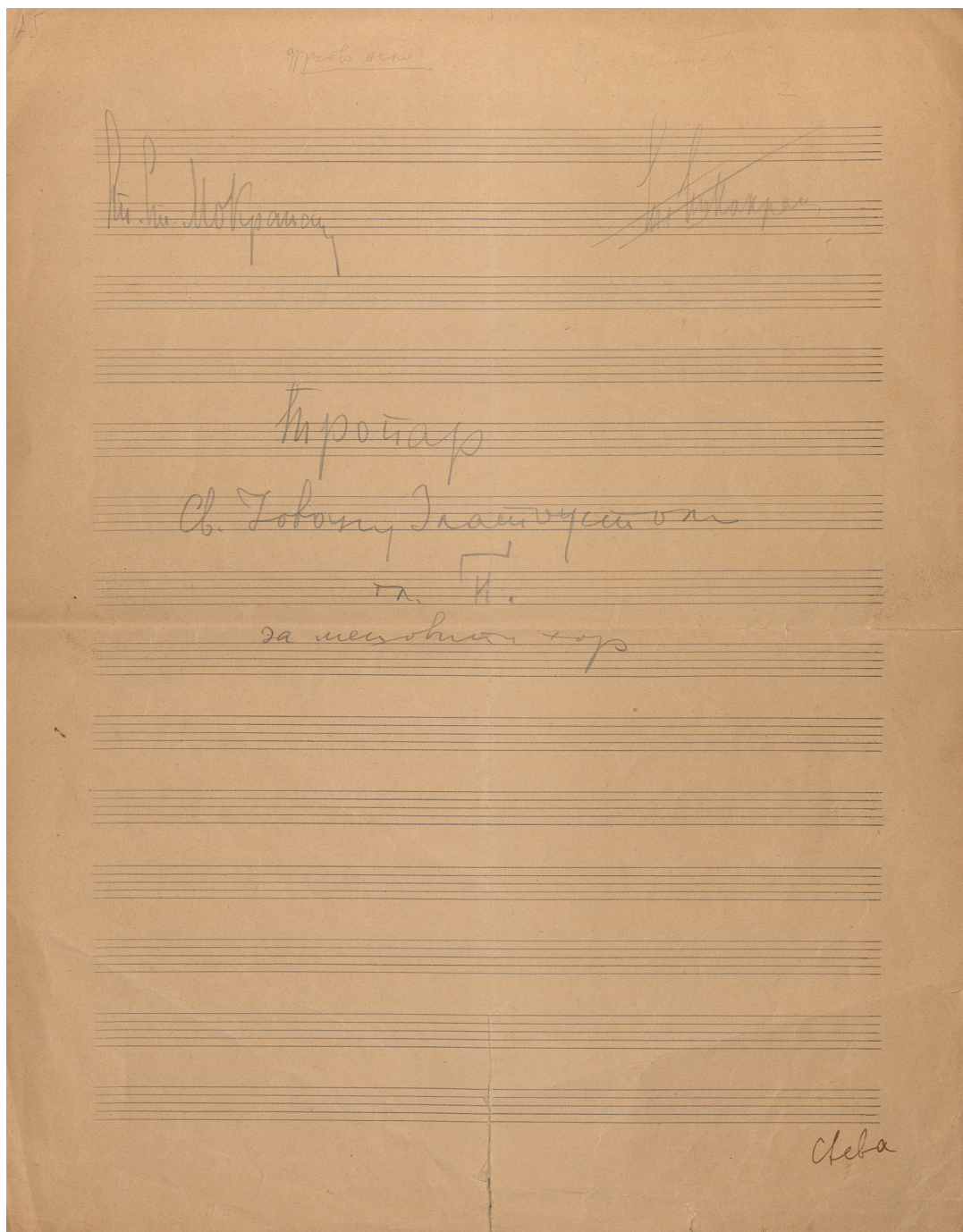
Сваки од приказаних рукописа биће представљен уз основне податке о његовом настанку, садржају и месту које заузима у Мокрањчевом опусу. На тај начин читалац неће посматрати само историјски документ, већ ће добити прилику да разуме његов значај у укупном стваралаштву композитора.²²

²² Први пут представљени факсимили оригиналних нотних записа у овој монографији, попут *Тропара Светом Јовану Златустом* за мешовити хор, заједничке збирке народних песама из Босне, као и записа песме *Сву ноћ ја легох*, јасно приказују композиторове ауторске корекције, прецртане тактове и маргиналије које су саставни део његовог научно-мелографског метода и сведок чистог стваралачког процеса.

A particular value of this collection lies in the fact that a portion of the manuscript material has hitherto never been published in representative editions. This monograph aims to present a selection of the most significant documents to the public, thereby contributing to their broader scientific and cultural evaluation.

Each of the featured manuscripts will be accompanied by basic data regarding its origin, content, and the place it occupies within Mokranjac's opus. In this way, the reader will not merely view a historical document but will be given the opportunity to understand its significance within the composer's overall creative output.²²

²² Presented for the first time in this monograph, the facsimiles of the original musical scores—such as the *Troparion to Saint John Chrysostom* for mixed choir, the collective selection of folk songs from Bosnia, as well as the notation of the song *All Night I Lay Sleeping*—clearly display the composer's authorial corrections, crossed-out bars, and marginalia, which are an integral part of his scientific-melographic method and a witness to the pure creative process.

[illegible]

[illegible]

Тропар Светом Јовану Златоустом

Међу рукописима који се чувају у Музеју Крајине посебно место заузима Тропар Светом Јовану Златоустом за мештовити хор, Збирка Ст. Ст. Мокрањца, МКН-И/ЗСМ, инв. бр. 33. Рукопис, димензија 25, 5 x 33 cm, садржи један нотни табак са 4 странице од којих су нотним текстом исписане две унутрашње, док је прва спољна страница насловна. Лево и десно горе изнад наслова су два Мокрањчева потписа, од којих је десни прецртан са две косе црте. У десном доњем углу, рукописом Мице Мокрањац, масилом стоји *Стева*. Овај оригинални рукопис је оловком на нотним листовима лично забележио Стеван Ст. Мокрањац. Хартија је пожутела и на доњој страни нотног табака мало оштећена, али у одличном стању. Рукопис Тропар Светом Јовану Златоустом за мештовити хор поклон је Мокрањчевог сина Момчила Аге Мокрањца из Београда, а поводом завршетка радова на рестаурацији композирове родне куће, 1964. године.

Troparion to Saint John Chrysostom

Among the manuscripts preserved in the Krajina Museum, a special place is occupied by the *Troparion to Saint John Chrysostom* for mixed choir, St. St. Mokranjac Collection, KMN-H/SMC, Inv. No. 33. The manuscript, measuring 25.5 x 33 cm, consists of a single music sheet folded into 4 pages; the two inner pages contain the musical score, while the first outer page serves as the title page. Located above the title on the top left and right are two signatures by Mokranjac, the right one being crossed out with two diagonal lines. In the lower right corner, written in ink in Mica Mokranjac's handwriting, is the name "Steva". This original manuscript was personally noted down in pencil on the music sheets by Stevan St. Mokranjac. The paper has yellowed and is slightly damaged on the lower side of the folded music sheet, but it remains in excellent condition. The manuscript of the *Troparion to Saint John Chrysostom* for mixed choir was a gift from Mokranjac's son, Momčilo Aga Mokranjac from Belgrade, presented on the occasion of the completion of the restoration work on the composer's birth house in 1964.

Овај рукопис сведочи о Мокрањчевом дубоком познавању православне црквене музике и његовој тежњи да традиционално појање обликује у складу са уметничким начелима свог времена.

За Мокрањца, духовна музика није представљала само композиторски изазов. Она је била израз вере, културног континуитета и вишевековне традиције српског народа. Зато је сваком литургијском тексту приступао са великим поштовањем, настојећи да музика прати смисао богослужбеног текста, а не да га надвлада.

Оригинални рукопис открива начин његовог рада. На појединим местима уочавају се корекције, измене и допуне које показују колико је пажљиво обликовао сваку музичку фразу. Управо те интервенције чине рукопис драгоценим историјским извором, јер омогућавају увид у процес настанка дела.

Објављивање овог документа у оквиру монографије има посебан значај. Посетиоцима и истраживачима пружа могућност да се непосредно упознају са аутентичним записом једног од најзначајнијих стваралаца српске духовне музике.

This manuscript attests to Mokranjac's profound knowledge of Orthodox Church music and his aspiration to shape traditional chanting in accordance with the artistic principles of his era.

For Mokranjac, sacred music did not represent merely a compositional challenge. It was an expression of faith, cultural continuity, and the centuries-old tradition of the Serbian people. Consequently, he approached every liturgical text with immense reverence, striving to ensure that the music accompanied the meaning of the liturgical text rather than overpowering it.

The original manuscript reveals his working methodology. Corrections, alterations, and additions are visible in certain places, showing how meticulously he shaped each musical phrase. It is precisely these interventions that render the manuscript a precious historical source, as they provide an insight into the creative process behind the work's creation.

The publication of this document within the monograph holds special significance. It offers visitors and researchers the opportunity to directly acquaint themselves with an authentic notation by one of the most significant creators of Serbian sacred music.

Китка шопских песама,
МКН-И/ЗСМ

Collection of Folk Songs
from the Shopluk Region,
KMN-H/SMC

Китка шопских песама се чита вако:

- 1) Што мија неохотиши, маме ма,
мама-ли мија плаш, " "
 - 2) Дали паре немаш, " "
ми руба немаш, " "
 - 3) Серти оти плаш, " "
и ази ти плаш, " "
-
- 1) Засиола Мотора на ледна грамада,
овпаре ју буди: ја, слави, Моторо!
 - 2) Ја, слави, Моторо, да те пилам нешто.
Гриво да ми кафеши, дава-ли те мајка?
 - 3) Ако да те дава, мене да те даде;
ако каша немаш, каша те си кутти.
-
- 1) Аз сам ертен на свој трисел,
на свој трисел пет година
 - 2) Која цира, да зашма,
да зашма, да зашма:
 - 3) Турнеје мија бав панџала,
бав панџала, под барвала.
-
- 1) Куке молиме, ертен девојке,
у вас да дојда, Куке, на стол да седна;
на стол да седна, вино да пија,
вино и брашња, Куке, баш амберџа.
 - 2) Вициса сам за лед и разбрал сам теб,
не ланко предеш, Куке, и било ланеш;
не ланко предеш, како за черџа
и било ланеш, Куке, како през брашњак.
-
- 1) Тамнаво, бела Тада,
 - 2) Пела Тада, тамно Пела
 - 3) Тамно Пела, бела Пела.

Грешети се Табо, калафери се Табо:
сини бенебреци, авени колаци,
пашурки тајланди, у пелити индита.

1) Та је почео Табо низ пашураба,
низ пашураба, низ дафитаба,
низ дафитаба, низ халовете.

2) Витица је Табо под воденица
нацурки је хаба на оцтава плога,
не си гриви пеје и си гриви пеле,
воденица меле, воденица деса.

Две македонске песме.

1) Тетинке пејат на јусамнајте,
не слачам, бела Модо, не си ходам.

2) Мја су пелит пелит ласковни;
полефи, мудо младо, полефи,
павуби бело мте Могито.

1) Та, свам се, Лонге, долу на дубанге.
Идам, неидам, еј, лука дождам, сама неидам.

2) Долу на дубанге, мера да ви земам.
Идам и в.г.

3) Мера да ви земам, фусла да ви кројам.
Идам и в.г.

Химна

1) О, преврхети прави боже,
молим књаза ни пазу;
дај му крестост, за да може
недузине да срази.
За погром на врагове
и за славни будини.
Боже, Царју на царје,
дај на књаза свети дни.

2) А на булгаробото паше
ушвети просвети
сас будов да се објасе
и задружно разцарви.
Грез саласије да може
сини си да развиј,
грез најредак дај му, боже,
славно име да довиј.

Китка шопских песама,
МКН-И/3СМ

Collection of Folk Songs
from the Shopluk Region,
KMN-H/SMC

Китка шопских песама

Мокрањчево интересовање за народну музику није било ограничено границама тадашње Србије. Током својих истраживања, бележио је мелодије различитих крајева Балкана, уочавајући богатство локалних музичких израза и њихове међусобне везе.

Китка шопских песама представља драгоцену сведочанство тог рада. У њој се огледа Мокрањчева способност да сачува карактер изворних мелодија, а да их истовремено обједини у складну уметничку целину.

Шопска област вековима је представљала простор сусрета различитих културних утицаја. Управо због тога њена музика поседује осебујне ритмичке обрасте и мелодичне карактеристике које су привукле Мокрањчеву пажњу.

Рукопис који се чува у Музеју Крајине омогућава да се прати начин на који је композитор радио са прикупљеним мелодијама. Белешке, корекције и распоред музичког материјала показују да ниједно решење није било случајно, већ резултат пажљивог промишљања.

Данас овај документ представља не само вредан музички запис, већ и важан историјски извор за проучавање традиционалне музике Балкана крајем XIX и почетком XX века.

A Bouquet of Shopluk Songs

Mokranjac's interest in folk music was not restricted by the boundaries of the Serbia of his time. Throughout his research, he noted down melodies from various regions of the Balkans, discerning the richness of local musical expressions and their mutual connections.

A Bouquet of Shopluk Songs represents a precious testament to this work. It reflects Mokranjac's capacity to preserve the character of the original melodies while simultaneously uniting them into a harmonious artistic whole.

For centuries, the Shopluk region represented a space where different cultural influences converged. It is precisely for this reason that its music possesses distinctive rhythmic patterns and melodic characteristics that captured Mokranjac's attention.

The manuscript preserved in the Krajina Museum allows us to trace the manner in which the composer worked with the collected melodies. The notes, corrections, and the arrangement of the musical material demonstrate that no solution was accidental, but rather the result of careful deliberation.

Today, this document represents not only a valuable musical notation but also an important historical source for the study of traditional Balkan music from the late 19th and early 20th centuries.

Македонске песме, јединство различитости

Мокрањчев мелографски рад није био ограничен само на простор тадашње Србије. Његово интересовање обухватало је шире подручје Балкана, где је у народним мелодијама препознавао заједничке корене, али и особености појединих крајева.

Мелодије које је бележио у Македонији, одликују се богатом орнаментиком, слободнијим обликовањем мелодијске линије и ритмовима који се разликују од оних карактеристичних за источну Србију. Управо те разлике биле су један од разлога због којих су га посебно привлачиле.

Мокрањац није записивао песме само као музички материјал. Његов циљ био је да сачува њихову изворну лепоту и пренесе је будућим генерацијама. Због тога његови записи данас представљају драгоцен извор за проучавање традиционалне музике Балкана.

Рукопис који се налази у збирци Музеја Крајине сведочи о тој посвећености. Свака нота пажљиво је забележена, свака мелодијска појединост пренета са изузетном прецизношћу, потврђујући Мокрањчеву изузетну способност слушања и разумевања народног певања.

Macedonian Songs, Unity of Diversity

Mokranjac's melographic work was not limited solely to the territory of the Serbia of his time. His interest encompassed a broader area of the Balkans, where he recognised common roots within folk melodies alongside the distinct characteristics of individual regions.

The melodies he recorded in Macedonia are distinguished by rich ornamentation, a freer shaping of the melodic line, and rhythms that differ from those characteristic of eastern Serbia. It was precisely these differences that served as one of the primary reasons they captured his particular attention.

Mokranjac did not record songs merely as musical raw material. His goal was to preserve their original beauty and transmit it to future generations. Consequently, his notations today represent a precious source for the study of traditional Balkan music.

The manuscript held in the collection of the Krajina Museum attests to this dedication. Every note is carefully recorded, and every melodic detail is transcribed with exceptional precision, confirming Mokranjac's extraordinary capacity for listening to and understanding folk singing.

Китка бугарских песама,
МКН-И/ЗСМ

Collection of Bulgarian Folk Songs,
KMN-H/SMC

Книга буярских песен.

- 1) хвалити се Капитану Матта,
 - 2) че је мома од ветла рода.
-
- 1) Споројма ми мама нов сукњиань
од капитнија вехуја.
 - 2) Салити се брфе, салити се
п аз да вода да пда ;
и мене тибѣ да тибѣ
и мене кивѣ да земе.

Принали су брн овчара, коладе, коладене,
брн овчара, брн келажн " "

Белко Баци претен даде, море,
да го река до подгата "

- 1) Ти Сине, ли Марѣане, мари,
ви мене Лук на мамине
- 2) Сва~~м~~^мо Бео мже, мари
ви мене п. д. г.

Rednala mi je Marijka
kraj lica bela, mari, Ljuna.

- 1) Еј! отвори ми вили пр' порога,
да влезе, Тајке, да влезе!
2) Еј! посвети ми дедал душев,
да лејна, Тајке, да лејна.

- 1) Взлети ме, Радке, взлети ме, мило,
че ни сме хора, хора бојани.
- 2) Рхотѣте ореи, с мизѣте фреми,
че ни сме и в д.

- 1) Гали ли је Турчин, мало, сјајна, еј!
ни ли је младо, мало, Бугарке ?
- 2) Мло ли покрај сего, мало, минава, еј!
сас чифле пинџови, мало, на својих
и сас дуља пинџа, мало, бојмја ?
- 1) Ој, Него, Него, јорненско гедо,
данца ли има скорече биват .
- 2) Биват дава, тебе не дава
ој, Него, Него, јорненско гедо,
ој, Ладо, Ладо, молиме младо !

Китка бугарских песама,
МКН-И/ЗСМ

Collection of Bulgarian Folk Songs,
KMN-H/SMC

Китка бугарских песама

Културни простор Балкана одувек је био место сусрета различитих традиција. Мокрањац је то добро познавао и управо зато није посматрао народну музику кроз политичке границе, већ као заједничко културно наслеђе које се вековима развијало међу суседним народима.

Китка бугарских песама представља драгоценост сведочанства таквог приступа. У овом рукопису препознаје се Мокрањчева жеља да разуме различите музичке изразе и да их проучи са истом пажњом коју је посвећивао српској народној музици.

Посебна вредност овог документа налази се у његовој аутентичности. Рукопис чува трагове композиторовог рада, од првих записа до коначног обликовања музичког материјала. Тиме он превазилази значај обичног нотног записа и постаје документ стваралачког процеса.

Данас, више од једног века након настанка, овај рукопис представља део културног наслеђа које повезује различите традиције Балкана и потврђује Мокрањчеву ширину као уметника и истраживача.

A Bouquet of Bulgarian Songs

The cultural space of the Balkans has always been a meeting place of diverse traditions. Mokranjac was well aware of this, and it was precisely for this reason that he did not view folk music through the lens of political borders, but rather as a shared cultural heritage that had developed over centuries among neighbouring nations.

A Bouquet of Bulgarian Songs represents a precious testament to this approach. Recognised within this manuscript is Mokranjac's desire to comprehend different musical expressions and to study them with the same meticulous attention he dedicated to Serbian folk music.

The distinct value of this document lies in its authenticity. The manuscript preserves the traces of the composer's work, from the first notations to the final shaping of the musical material. It thereby transcends the significance of a mere musical score and becomes a document of the creative process itself.

Today, more than a century after its creation, this manuscript constitutes a part of the cultural heritage that links the diverse traditions of the Balkans, confirming Mokranjac's breadth as both an artist and a researcher.

Стеван Стојановић Мокрањац, 1912.
Stevan Stojanović Mokranjac, 1912

Део сталне поставке у Родној кући Стевана Ст. Мокрањца, 2014.
Part of the Permanent Exhibition at the Birthplace of Stevan St. Mokranjac, 2014

Урош Предић, *Свети Никола*, 1889,
уље на платну, 38 x 22 cm

Uroš Predić, *Saint Nicholas*, 1889,
oil on canvas, 38 × 22 cm

Сребрно кандило, филигран, XIX век

Silver Hanging Sanctuary Lamp,
filigree, 19th century

Уз Ђерџеф.
Српске народне пјесме из Босне.

I

Ђура јевојка под ђураш даскала,
Јури се чуни на јевојку буди.
А мој ђуре не чуни се на не,
Није леки до кота је сави,
Већ је леки до којуја јага:
Синоћ ми је драги доаодио,
Будан ми је ђураш пошито—
По баши ми сунула полакио—
Није на лајко и ја ту на кесам,
Синам лајко ја ту запогетим:
Ћуд додио леки доаодио,
Доаодио и сунула пошито,
Одоаодио сунула односио,
Одоносио леки аркосио!...

2.

Ђово се је с драгои завадио,
Да је зашито не би ми драго,
Већ ја једну веку пораму;
Нок мирину друмци искоаци,
И још више ђовине одује.

3.

Сива мила то ђура баши тала,
Ђевојка је сивоу милау кила:
Сива мила сам ме дог у сиво:
Ајде мила негу у облаке,
Не могу ми ари ашика доћи,
Ђура је Геро, а алкашмер Гисао,
А паранфил од косаира Ђово.
Ђураш ту се млада ушваши,
А алкашмер у вену пошито,
А паранфил ја глава пошито.

4.

Евои Ђово моје севоисаке,
Ђило ме моје удоисаке!
Мало сам дргог ошма видела,
Мјисаи та сунула севоисала:
Они вода, медрју свакога,
На ошма катиније мила.

5.

Ђевојка је мало јевовала,
Седрисеи и седрин водина.
Седрин ауша кавиурашила,
Десну рурку на каву мила;
Каво куту ушито се негу,
Доћ не роги јавор јавукала.
Сува врла милаујаи фротреа,
А каво је мојзи коворила:
Каво одише, кавиу јевојко
Ђагетим се и кокајакимсе,
Сакетим мурка, вену теи коћна,
Одоваира кавиу јевојка:
Не куту каво јевоваи ми мота,
Мк и врла сувела рога фротреа.
И родуо јавро јавукала
Кавовату, ушито се негу,
Ђура моја мовија од кавиена.

6.

Драг се драгојка водичи франи,
Ђово милае Марији јевојки:
Моја драга несе дреми кавија,
Већ ме дреми драла ме кавија,
Неће кавија а аи јевојка!...
Није драга ја сам се милао...
Мило се драга не милао,
Миси мило кавиу се милао,
На да се не у милао сам.

Уз Ђерџеф.

Српске народне пјесме из Босне,
МКН-И/ЗСМ

Along the Embroidery Frame.
Serbian Folk Songs from Bosnia,
КМН-Н/СМС

7.

Што сам млада, ја сам вода ладна,
Та би знала је би извирала,
Извирала из Тобинскојацина,
Не би л' Тобинска вода била,
Нара Тобинска суђењаца била.

8.

Садих ружу сред Мостава града
О ружуце о жалосни поја!
Мила тврдени, мила драга дајем,
На не се је раскинуо драги,
Та прелази покрај двора мота.

9.

Над се среташа поје дива реч,
Врхушка поје рече јеч,
Над се мота рече ошамекла,
Сва се млада у лицу трамекла.

10.

Пасрала сјајна песника,
Обасјала зелену ливаду;
На ливади два посидељника,
Љубала на два посидељника —
Шевојство и алкашник Русин.
Шевојство Русин говори:
Мили Боже гудне пресеки,
Мили Боже гудна ашиклукка,
А која је на бигу тевојка.
Те у мене на далеко драга:
Доки дођаш, пола ноћи прође,
Доки изађаш и зора дај јам,
Саваш зора иди драги дома.

Видиш млада, што драго мота,
А јасује разговора мота
Пола ноћи, пола добра мота,
Видиш зоре, што душман мота,
Када драги мота одлазиш,
Одлазиш мене оставиш.

11.

Шинија довр авернија,
Авернија над те драги доћи.
Ако доћи а нећаш не доћи,
А мени те моје драго доћи...

(Трај)

18. 1895.

М. Мокрањац

Уз Трпчеф.

Српске народне пјесме из Босне,
МКН-И/ЗСМ

Along the Embroidery Frame.
Serbian Folk Songs from Bosnia,
КМН-Н/СМ

Српске народне песме из Босне

Међу рукописима који се чувају у Музеју Крајине посебно место заузимају записи народних песама из Босне. Ова грађа потврђује да је Стеван Стојановић Мокрањац своју мелографску делатност заснивао на уверењу да се културна баштина српског народа може разумети једино ако се проучава у свој њеној разноврсности.

Босна је у време Мокрањчевих истраживања представљала простор богате усмене традиције. Народне песме преносиле су се искључиво певањем, без писаних записа, па је постојала стална опасност да многе мелодије нестану заједно са њиховим извођачима.

Мокрањац је у тим песмама препознавао аутентичност и непосредност. Бележио их је са великом пажњом, настојећи да сачува њихове мелодијске особености и начин извођења. Његов циљ није био да их прилагоди савременом укусу, већ да их сачува у њиховом изворном облику.

Данас ови рукописи имају вишеструку вредност. Они нису само део историје српске музике, већ представљају драгоцене изворе за проучавање културне исто-

Serbian Folk Songs from Bosnia

Among the manuscripts preserved in the Krajina Museum, the notations of folk songs from Bosnia occupy a special place. This material confirms that Stevan Stojanović Mokranjac based his melographic activity on the conviction that the cultural heritage of the Serbian people could only be fully understood if studied in all its diversity.

At the time of Mokranjac's research, Bosnia represented a region with a rich oral tradition. Folk songs were transmitted exclusively through singing, without written records, meaning there was a constant danger that many melodies would disappear along with their performers.

Mokranjac recognised authenticity and immediacy in these songs. He noted them down with great care, striving to preserve their melodic characteristics and manner of performance. His goal was not to adapt them to contemporary taste, but to preserve them in their original form.

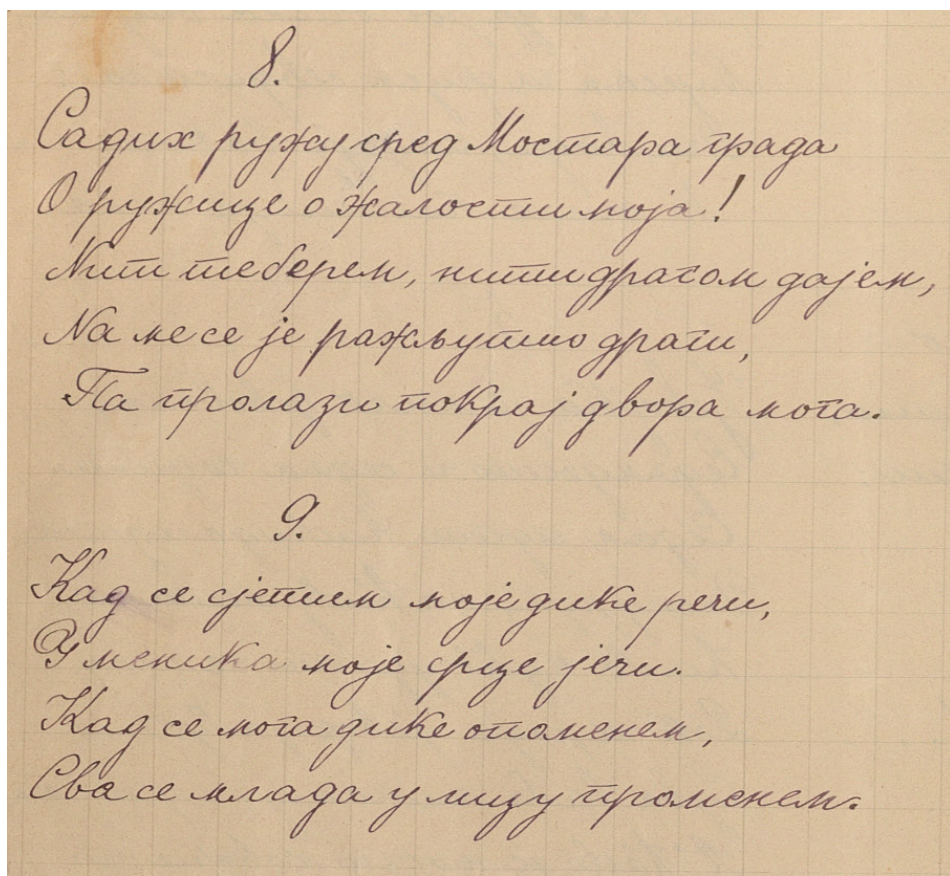
Today, these manuscripts possess a multifaceted value. They are not only a part of the history of Serbian music but also represent precious sources for studying the cultural

рије Балкана, етномузикологије и развоја националне уметничке музике.

Њихово објављивање у овој монографији доприноси бољем разумевању Мокрањчевог рада и потврђује значај збирке коју чува Музеј Крајине.

history of the Balkans, ethnomusicology, and the development of national art music.

Their publication in this monograph contributes to a better understanding of Mokranjac's work and confirms the significance of the collection preserved by the Krajina Museum.

525

БИБЛИОТЕКА
МУЗИКОЛОШКОГ ИНСТИТУТА
СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА
Број

Сву ноћ ја лејох

Народна

Стеван Ст. Мокрањац

„ПРОСВЕТА“ — БЕОГРАД
12 реги

*Сву ноћ ја лејох, Народна,
Стеван Ст. Мокрањац,
МКН-И/ЗСМ, инв. бр. 34*

*All Night Long I Lay, Folk
Song, Stevan St. Mokranjac,
KMN-H/SMC, Inv. No. 34*

Сву ноћ ја легох
Народна
Стев. Ст. Мокрањац

Сву ноћ ја...

ле... го, не за... стах Ти... го,

Сву ноћ ја...

Сву но... га... га... ле... ма.

Ped. * Ped. * Ped. *

dim. posonit.

dim. posonit.

Ped. * Ped. * Ped. *

Сву ноћ ја легох, Народна,
Стеван Ст. Мокрањац,
МКН-И/ЗСМ, инв. бр. 34

All Night Long I Lay, Folk
Song, Stevan St. Mokranjac,
KMN-H/SMC, Inv. No. 34

Сву ноћ ја легох

Мокрањчев однос према народној песни најбоље се може разумети кроз појединачне примере. Међу њима посебно место заузима запис песме *Сву ноћ ја легох*, који сведочи о његовој изузетној прецизности и осећају за музички детаљ.

Рукопис народне песме *Сву ноћ ја легох*, који се чува у Музеју Крајине, Збирка Ст. Ст. Мокрањца, МКН-И/ЗСМ, инв. бр. 34. Рукопис, димензија 21 x 30 cm, представља један нотни препис на једном табаку.

Прва страна табака је насловна, друга празна, трећа садржи нотни текст песме, док је четврта чиста. Препис је педантно и читко рађен и, по свој прилици, припремљен за штампу. Овај оригинални рукопис је мастилом на нотним листовима лично забележио Стеван Ст. Мокрањац. Хартија је пожутела, али је добро очувана. Рукопис народне песме *Сву ноћ ја легох*, поклон је Мокрањчевог сина Момчила Аге Мокрањца из Београда, а поводом завршетка радова на рестаурацији композиторове родне куће, 1964. године.

На први поглед реч је о једноставном нотном запису. Међутим, пажљивијим посматрањем уочава се начин на који је

All Night Long I Lay

Мокрањца's relationship with folk song can best be understood through individual examples. Among them, a special place is occupied by the notation of the song *All Night Long I Lay* (*Svu noć ja legoh*), which bears witness to his exceptional precision and sense of musical detail.

The manuscript of the folk song *All Night Long I Lay*, preserved in the Krajina Museum, St. St. Mokranjac Collection, KMN-H/SMC, Inv. No. 34. The manuscript, measuring 21 x 30 cm, represents a single musical transcript on one folded sheet.

The first page of the sheet is the title page, the second is blank, and the third contains the musical score of the song, while the fourth page is clean. The transcript was executed meticulously and legibly and was, in all probability, prepared for print. This original manuscript was personally noted down in ink on the music sheets by Stevan St. Mokranjac. It is the paper, but well-preserved. The manuscript of the folk song *All Night Long I Lay* was a gift from Mokranjac's son, Momčilo Aga Mokranjac from Belgrade, presented on the occasion of the completion of the restoration work on the composer's birth house in 1964.

композитор обликовао мелодијску линију, бележио ритмичке нијансе и трагао за највернијим начином записивања усмене традиције.

Такви рукописи представљају драгоцене документе стваралачког процеса. Они показују да Мокрањац није био само композитор који је користио народну музику као инспирацију, већ истраживач који јој је приступао са готово научном прецизношћу.

Управо због тога његови записи имају трајну вредност. Они омогућавају савременим истраживачима да разумеју начин на који је крајем XIX века бележена и проучавана традиционална музика.

За Музеј Крајине овај рукопис представља део културног блага које повезује родни град композитора са његовим уметничким наслеђем.

At first glance, it appears to be a simple musical notation. However, closer observation reveals the manner in which the composer shaped the melodic line, noted down rhythmic nuances, and searched for the most faithful way of transcribing oral tradition.

Such manuscripts represent precious documents of the creative process. They demonstrate that Mokranjac was not merely a composer who used folk music as inspiration, but a researcher who approached it with almost scientific precision.

It is precisely for this reason that his notations possess a lasting value. They enable contemporary researchers to understand the manner in which traditional music was recorded and studied at the close of the 19th century.

For the Krajina Museum, this manuscript constitutes a part of the cultural treasure that links the composer's native town with his artistic legacy.

Сл. Сл. Мокрањац

Рукопис као сведок стваралачког процеса

Оригинални рукописи имају вредност која превазилази њихов садржај. Свака исправка, дописана нота или прецртани такт представљају траг стваралачког промишљања. У њима се може пратити пут од прве идеје до коначног уметничког решења.

За разлику од штампаног издања, рукопис открива процес. Он показује да ниједна велика композиција није настала одједном, већ кроз низ одлука, преиспитивања и усавршавања.

Због тога су рукописи Стевана Мокрањца непроцењив део културне баштине Србије. Они омогућавају да се композитор упозна, не само кроз његова завршена дела, већ и кроз начин на који је размишљао, радио и стварао.

Музеј Крајине данас чува ову грађу са свешћу да она представља национално културно добро. Њена заштита, проучавање и представљање јавности део су трајне мисије музеја да чува успомену на свог најзначајнијег суграђанина.

The Manuscript as a Testimony to the Creative Process

Original manuscripts possess a value that transcends their actual content. Every correction, appended note, or crossed-out bar represents a trace of creative deliberation. Within them, one can trace the path from the initial idea to the final artistic solution.

Unlike a printed edition, a manuscript reveals the process. It shows that no great composition was created all at once, but rather through a series of decisions, reappraisals, and refinements.

Consequently, the manuscripts of Stevan Mokranjac are an invaluable part of Serbia's cultural heritage. They allow the composer to be understood not only through his finished works but through the very manner in which he thought, worked, and created.

Today, the Krajina Museum preserves this material with the full awareness that it represents a national cultural asset. Its protection, study, and presentation to the public are part of the museum's enduring mission to safeguard the memory of its most distinguished fellow citizen.

НАСЛЕЂЕ – ВЕЧНИ ЗВУК КРАЈИНЕ

Мокрањац је узео пролазни звук народне песме и преточио га у вечни споменик српског духа. На нама је да тај споменик чувамо за генерације које долазе.

(Из завршне речи монографије)

Монографија посвећена Стевану Стојановићу Мокрањцу, поводом 170 година од његовог рођења, заокружује причу о човеку који је спојио дубоку традицију свог народа са највишим донетима европске музичке уметности. Од неготинске чаршије, преко европских музичких центара, па све до престижне мреже европских композитора, Мокрањчев пут остаје сведочанство о непролазној вредности аутентичног уметничког израза. Музеј Крајине у Неготину, кроз чување његових оригиналних рукописа, личних предмета и родне куће, не штити само прошлост, већ активно гради будућност у којој ће хорови широм света и даље певати његове *Руковети*, сведоче-

HERITAGE – THE ETERNAL SOUND OF KRAJINA

Mokranjac took the transient sound of the folk song and transformed it into an eternal monument to the Serbian spirit. It is up to us to preserve that monument for the generations to come.

(From the concluding remarks of the monograph)

The monograph dedicated to Stevan Stojanović Mokranjac, on the occasion of the 170th anniversary of his birth, completes the story of a man who merged the profound tradition of his people with the highest achievements of European musical art. From the old town of Negotin, through major European musical centres, and all the way to the prestigious network of European composers, Mokranjac's journey remains a testament to the enduring value of authentic artistic expression. By preserving his original manuscripts, personal belongings, and birth house, the Krajina Museum in Negotin does not merely protect the past; it actively builds a future in which choirs around the world will continue to sing his *Garlands*,

ћи о томе да музика рођена у Неготину нема граница. Културно наслеђе великог композитора, као вечни звук Неготинске Крајине, негује се и живи и кроз Родну кућу Стевана Мокрањца и кроз фестивал *Мокрањчеви дани*.

proving that music born in Negotin knows no borders. The cultural heritage of the great composer, as the eternal sound of the Negotin Krajina, is nurtured and lives on through both the Birth House of Stevan Mokranjac and the *Days of Mokranjac* festival.

Небојша Митрић,
Споменик Стевану
Мокрањцу, 1980, бронза.

Nebojša Mitrić,
*Monument to Stevan
Mokranjac*, 1980, bronze

**РОДНА КУЋА СТЕВАНА
СТОЈАНОВИЋА МОКРАЊЦА:
ОД ЗАБОРАВА ДО ЕВРОПСКОГ
БАШТИНСКОГ ПРОСТОРА**

Кућа у којој се родио Стеван Мокрањац није само материјално сведочанство једног времена, већ живи извор са кога и данас напајамо сопствени културни идентитет.

(Из записа савременика поводом
обнове комплекса)

Родна кућа Стевана Стојановића Мокрањаца заузима посебно место у културном идентитету Неготина. Она није само споменик једном великом уметнику, већ простор у коме се чува успомена на његово детињство, породицу и прве године живота.

Претварањем породичне куће у меморијални простор, створени су услови да посетиоци на аутентичном месту упознају живот и дело композитора. Намештај, документа, фотографије и други музејски предмети не представљају само изложене експонате; они заједно граде причу о времену у коме је Мокрањац одрастао и о свету из којег је поникао.²³

23 Н. Макуљевић, „Мокрањчева кућа: од родног

**THE BIRTH HOUSE OF STEVAN
STOJANOVIĆ MOKRANJAC:
FROM OBLIVION TO A EUROPEAN
HERITAGE SPACE**

The house in which Stevan Mokranjac was born is not merely a material testament to an era, but a living source from which we still nourish our own cultural identity.

(From the records of a contemporary
on the occasion of the complex's restoration)

The Birth House of Stevan Stojanović Mokranjac occupies a special place in the cultural identity of Negotin. It is not only a monument to a great artist, but a space in which the memory of his childhood, family, and earliest years of life is preserved.

The transformation of the family home into a memorial space created the conditions for visitors to become acquainted with the life and work of the composer in an authentic setting. The furniture, documents, photographs, and other museum objects do not represent mere displayed exhibits; together, they construct a narrative about the era in which Mokranjac grew up and the world from which he emerged.²³

23 N. Makuljević, “Mokranjac’s House: From Birth

Родна кућа данас је саставни део Музеја Крајине и незаобилазно место за све који желе да разумеју културни значај Стевана Мокрањца. Током деценија постала је место сусрета истраживача, музичара, ученика и бројних посетилаца из земље и иностранства.²⁴

дома до музеја“, у: *Мокрањчева кућа у Неготину*, прир. Н. Макуљевић, Неготин, 2015, 8-16.

24 Исто, 8.

Родна кућа Стевана Ст. Мокрањца, 2022.

Today, the birth house is an integral part of the Krajina Museum and an indispensable site for anyone wishing to comprehend the cultural significance of Stevan Mokranjac. Over the decades, it has become a meeting place for researchers, musicians, students, and numerous visitors from both Serbia and abroad.²⁴

Home to Museum“, in: *Mokranjac's House in Negotin*, ed. N. Makuljević, Negotin, 2015, 8–16.

24 Ibid., 8.

The Birth House of Stevan St. Mokranjac, 2022.

Судбину родне куће Стевана Стојановића Мокрањца у XX веку нераскидиво је одредио њен изузетан историјски, емотивни и национални значај.²⁵ Као заштићени споменик културе и непокретно културно добро од великог значаја за Републику Србију, овај објект смештен у амбијенталном језгру Неготина, у Доситејевој улици,²⁶ и представља угаони камен музеолошке делатности у источној Србији. Зграда је подигнута у XIX веку у складу са архитектонским концептима традиционалне балканске варошке куће са отвореним тремом (доксатом) и изворно је одговарала стамбеним потребама и начину живота средњег грађанског staleжа. Након што је композиторова мајка Марија Стојановић продала кућу 1867. године, објект је током наредних деценија променио неколико приватних власника,²⁷ постепено губећи аутентични сјај, али не и историјску меморију која је остала дубоко везана за име славног уметника.

Процес институционалног меморисања и научне валоризације Мокрањчевог наслеђа у родном граду започео је још у

The fate of the birth house of Stevan Stojanović Mokranjac in the 20th century was inextricably determined by its exceptional historical, emotional, and national significance.²⁵ As a protected cultural monument and an immovable cultural asset of great importance to the Republic of Serbia, this building - situated within the historic core of Negotin on Dositejeva Street²⁶ - represents a cornerstone of museological activity in eastern Serbia. The building was erected in the 19th century in accordance with the architectural concepts of a traditional Balkan town house with an open porch (*doksat*), and it originally met the residential needs and lifestyle of the middle burgher class. After the composer's mother, Marija Stojanović, sold the house in 1867, the property changed hands among several private owners over the subsequent decades,²⁷ gradually losing its authentic splendour but never the historical memory that remained deeply tied to the name of the famous artist.

The process of institutional memorialisation and scientific evaluation of Mokranjac's legacy in his native town began as early as the interwar period. The first concrete data

25 Исто, 17–18.

26 Исто, 8–16.

27 Исто, 9; И. Здравковић, „Мокрањчева кућа у Неготину“, *Музеји*, бр. 6 (Београд), 1951, 135.

25 Ibid., 17–18.

26 Ibid., 8–16.

27 Ibid., 9; I. Zdravković, „Mokranjac's House in Negotin“, *Museums*, No. 6 (Belgrade), 1951, 135.

међуратном периоду. Први конкретни подаци о тачној локацији места композиторовог рођења појављују се у јавности маја 1934. године на основу приватних сведочанстава, када је забележено да је зграда потпуно оронула и да се налази у власништву породице Цајић.²⁸ Истинска институционална заштита покренута је тек 1950. године, када је на позив управе Народног музеја Крајине објекат прегледао угледни архитекта Иван Здравковић. Констатујући критично стање грађевине, Здравковић је препоручио хитну рестаурацију како би се спречило трајно пропадање материјалне структуре.²⁹ Музеј је у периоду од марта 1950. до јуна 1951. године успео да спроведе само примарне, ургентне санационе радове који су привремено зауставили урушавање.

Нови, пресудни замах акцијама на заштити и трајној обнови куће донела је прослава стогодишњице композиторовог рођења 1956. године, коју је на савезном нивоу покренуо Савез композитора Југославије. Након обиласка тада још увек запустеног здања, генерални секретар

regarding the exact location of the composer's birthplace appeared in public in May 1934, based on private testimonies, when it was recorded that the building was completely dilapidated and owned by the Čajić family.²⁸ True institutional protection was only initiated in year 1950, when the prominent architect Ivan Zdravković inspected the property at the invitation of the management of the National Krajina Museum. Noting the critical state of the structure, Zdravković recommended immediate restoration to prevent the permanent deterioration of the structure.²⁹ In the period from March 1950 to June 1951, the Museum succeeded in executing only primary, urgent remedial works, which temporarily halted the collapse.

A new, decisive impetus for the protection and permanent restoration of the house was brought about by the celebration of the centenary of the composer's birth in 1956, initiated at the federal level by the Union of Composers of Yugoslavia. Following a visit to the building, which was still neglected at the time, the General Secretary of the Union, Academician Mihailo Vukdragović, made a

28 Н. Плавшић, „Као птица Феникс“, у: *Мокрањац: часопис за културу*, бр. 2 (Неготин), 2000, 26.

29 *Летопис Народног музеја Крајине – Неготин (1934–1979)*, прир. С. Радосављевић, М. Стевановић и И. Трајковић, Неготин, 2021, 52.

28 N. Plavšić, „Like a Phoenix“, in: *Mokranjac: Culture Journal*, No. 2 (Negotin), 2000, 26.

29 *Chronicle of the National Krajina Museum – Negotin (1934–1979)*, eds. S. Radosavljević, M. Stevanović, and I. Trajković, Negotin, 2021, 52.

Савеза, академик Михаило Вукдраговић, донео је чврсту одлуку да покрене широку институционалну и друштвену иницијативу за потпуну обнову и ревитализацију куће до педесетогодишњице уметникове смрти.³⁰ Интензивни конзерваторски послови отпочели су почетком шездесетих година, када се на залагање академика Вукдраговића у пројекат активно укључује и Српска академија наука и уметности (САНУ).³¹ На захтев неготинског музеја, Завод за заштиту споменика културе упућује архитекту Ивана Костића у јуну 1963. године ради детаљног архитектонског снимања и израде свеобухватног елабората за рестаурацију, конзервацију и адаптацију објекта.³² Овим стручним радовима истовремено је истакнут и изузетан етнографски значај куће као ретког сачуваног споменика грађанске стамбене културе из прве половине XIX века у градској зони.³³

Имовинско-правни статус објекта трајно је и дефинитивно решен 1964. године.³⁴

firm decision to launch a broad institutional and social initiative for the complete restoration and revitalisation of the house by the fiftieth anniversary of the artist's death.³⁰ Intensive conservation work commenced in the early 1960s when, through the efforts of Academician Vukdragović, the Serbian Academy of Sciences and Arts (SANU) also became actively involved in the project.³¹ At the request of the Negotin museum, the Institute for the Protection of Cultural Monuments dispatched the architect Ivan Kostić in June 1963 to carry out a detailed architectural survey and draft a comprehensive elaborate for the restoration, conservation, and adaptation of the building.³² These professional works simultaneously highlighted the exceptional ethnographic significance of the house as a rare surviving monument of town residential culture from the first half of the 19th century in an urban zone.³³

The property and legal status of the building was permanently and definitively resolved in 1964.³⁴ Following a request by

30 Д. Деспич, *Мокрањчеви дани 1966–1990*, Неготин, 1990, 28.

31 Исто, 29.

32 *Летопис ...*, 104.

33 Н. Макуљевић, нав. дело, 9.

34 АМК, *Одлука Савета Народног музеја Крајине о откупу родне куће Стевана Мокрањца*, акт бр. 360 од 6. 11. 1964.

30 D. Despić, *Days of Mokranjac 1966–1990*, Negotin, 1990, 28.

31 Ibid., 29.

32 *Chronicle...*, 104.

33 N. Makuljević, *op. cit.*, 9.

34 АМК, *Decision of the Council of the National Krajina Museum on the Purchase of the Birth House of Stevan Mokranjac*, Act No. 360 of 6 Nov 1964.

На основу захтева Савета за културу СР Србије да се кућа стави под највиши степен заштите, Савет Народног музеја Крајине доноси историјску одлуку да објекат и припадајуће двориште (укупне површине 132 м²) откупи од тадашњег власника, професора Михаила Цајића.³⁵ Стриктна намена дефинисана купопродајним уговором предвиђала је уређење простора искључиво као меморијалног музеја у изложбене сврхе,³⁶ чиме су постављени темељи данашње установе. Обимни грађевински радови су отпочели 1. априла 1964. године, а прва фаза је завршена већ 7. маја исте године. Након увида у извештај стручне техничке комисије, надлежно одељење Скупштине општине Неготин донело је 18. септембра 1964. године Решење којим се дозвољава званична употреба куће.³⁷ Радови на ентеријеру, копирању драгоцене архивске грађе и опремању изложбених витрина окончани су благовремено захваљујући посвећеном ангажовању управника Музеја Лекића и академика Вукдраговића.³⁸

35 И. Здравковић, нав. дело, 135.

36 АМК, Одлука Савета..., акт бр. 360 од 6. 11. 1964.

37 АМК, Решење којим се дозвољава употреба Мокрањчеве родне куће након завршене рестаурације, акт бр. 06-74/60-64 од 18. 9. 1964.

38 АМК, Писмо управника Лекића упућено академику Вукдраговићу, акт без броја од 20. 8. 1964.

the Council for Culture of Serbia to place the house under the highest tier of protection, the Council of the National Krajina Museum made a historic decision to purchase the property and the accompanying courtyard (with a total area of 132 m²) from the owner at the time, Professor Mihailo Cajić.³⁵ The strict purpose defined by the purchase contract stipulated that the space be arranged exclusively as a memorial museum for exhibition purposes,³⁶ thereby laying the foundations of today's institution. Extensive construction work commenced on 1 April 1964, and the first phase was completed as early as 7 May of the same year. Following an inspection by the professional technical commission, the expert department of the Municipal Assembly of Negotin issued a Resolution on 18 September 1964 permitting the official use of the house.³⁷ Work on the interior, the copying of precious archival material, and the outfitting of the exhibition showcases were concluded in a timely manner thanks to the dedicated engagement of the Museum director, Lekić, and Academician Vukdragović.³⁸

35 I. Zdravković, *op. cit.*, 135.

36 AKM, *Decision of the Council...*, Act No. 360 of 6 Nov 1964.

37 AKM, *Resolution Permitting the Use of Mokranjac's Birth House Following the Completed Restoration*, Act No. 06-74/60-64 of 18 Sept 1964.

38 AKM, *Letter from Director Lekić Addressed to Acad-*

Иако је успешно завршена рестаурација саме зграде обележила кључни корак, она је представљала тек почетак дуготрајног процеса обликовања ширег музејског комплекса према визионарском пројекту архитекте Николе Добровића из 1963. године.³⁹ Кроз деценијски рад Музеја Крајине, сукцесивно су откупљиване суседне парцеле и рушени након дограђени приватни економски објекти.⁴⁰ Ове сложене интервенције изведене су ради постизања визуелне и функционалне кохерентности, чиме је формиран јединствен, заокружен амбијентални комплекс у старом варошком духу.⁴¹ Велики радови на партерном и просторном парковском уређењу комплекса изведени су у периоду 1980–1981. године по пројекту Милорада Војиновића, архитекте Завода за заштиту споменика културе из Ниша.⁴² Скулптурални акценат и визуелни идентитет екстеријеру дат је 20. септембра 1980. године, када је испред родне куће свечано откривен монументални бронзани споменик Сте-

Although the successfully completed restoration of the building itself marked a key step, it represented merely the beginning of a long-term process of shaping a broader museum complex according to the visionary 1963 design by architect Nikola Dobrović.³⁹ Through decades of work by the Krajina Museum, neighbouring plots were successively purchased and subsequently built private outbuildings were demolished.⁴⁰ These complex interventions were executed to achieve visual and functional coherence, thereby forming a unique, self-contained ambient complex in the old town spirit.⁴¹ Major works on the ground level and spatial park landscaping of the complex were carried out in the period 1980-1981 according to a design by Milorad Vojinović, an architect from the Institute for the Protection of Cultural Monuments in Niš.⁴² A sculptural accent and visual identity were given to the exterior on 20 September 1980, when a monumental bronze monument to Stevan Mokranjac, the work of the prominent sculptor Nebojša

39 Н. Макуљевић, нав. дело, 9.

40 Исто, 14, 18.

41 Исто, 9.

42 Н. Плавшић, *Неготин са старих фотографија*, коментар испод фотографије бр. 29, Неготин, 1987.

emician Vukdragović, Act without number of 20 Aug 1964.

39 N. Makuljević, *op. cit.*, 9.

40 Ibid., 14, 18.

41 Ibid., 9.

42 N. Plavšić, *Negotin from Old Photographs*, comment below photograph No. 29, Negotin, 1987..

вану Мокрањцу, рад истакнутог вајара Небојше Митрића.⁴³

Свечано отварање и еволуција музејске поставке

Спомен-музеј је званично отворен за јавност 29. септембра 1964. године, на дан обележавања педесетогодишњице од композиторове смрти,⁴⁴ што је био догађај од прворазредног значаја за целокупну југословенску културу. Свечаности је присуствовала висока државна и научна делегација предвођена председником САНУ Илијом Ђуричићем и академиком Михаилом Вукдраговићем.⁴⁵ Након надахнутог извођења *Шесте руковети* у интерпретацији хора Музичке академије из Београда под диригентском палицом Војислава Илића, председник САНУ је открио спомен-плочу и прогласио музеј отвореним, а само током пр-

Mitrić, was solemnly unveiled in front of the birth house.⁴³

The Grand Opening and Evolution of the Museum Exhibition

The memorial museum was officially opened to the public on 29 September 1964, marking the fiftieth anniversary of the composer's death⁴⁴ - an event of paramount importance for the whole of Yugoslav culture. The ceremony was attended by a high-ranking state and academic delegation, led by the President of SANU, Ilija Đuričić, and Academician Mihailo Vukdragović.⁴⁵ Following an inspired performance of the *Sixth Garland* by the choir of the Belgrade Music Academy conducted by Vojislav Ilić, the President of SANU unveiled the memorial plaque and declared the museum open; over four hundred visitors toured the house during the first day alone.⁴⁶ The initial ex

43 В. Стаменковић, „Споменик Мокрањцу у комплексу Мокрањчеве куће“, у: *Мокрањчева кућа у Неготину*, прир. Н. Макуљевић, Неготин, 2015, 88.

44 *Летопис ...*, 109.

45 Н. Макуљевић, нав. дело, 13.

43 V. Stamenković, “The Mokranjac Monument within the Mokranjac House Complex”, in: *Mokranjac's House in Negotin*, ed. N. Makuljević, Negotin, 2015, 88.

44 *Chronicle...*, 109.

45 N. Makuljević, *op. cit.*, 13.

46 *Chronicle...*, 109–110.

вог дана кућу је обишло више од четири стотине посетилаца.⁴⁶ Првобитни изложбени концепт био је распоређен у четири одељења и обухватао је етнографски салон средине XIX века, меморијалну собу са композиторским личним предметима (клавир, сат, оригинални рукопис *Шесте руковети*, писма), дневну собу и витрину са штампаним делима.⁴⁷

Савремена стална поставка, иновативно уређена и допуњена 2014. и 2022. године, заузима цео први спрат куће и конципирана је тако да посетиоцима пружа свеобухватан, научно утемељен увид у лични и професионални живот двојице великана – композитора и његовог сина. Поставка је распоређена у пет међусобно повезаних просторија у које се улази са великог отвореног трема, а подељена је на биографски део, сегмент посвећен богатом музичком опусу и верне амбијенталне реконструкције.⁴⁸

Биографско-меморијални сегмент истакнут је на уводним изложбеним панонима на којима је представљена детаљна биографија Стевана Мокрањца праћена

hibition concept was arranged across four rooms and comprised a mid-19th-century ethnographic salon, a memorial room with the composer's personal belongings (piano, clock, the original manuscript of the *Sixth Garland*, letters), a living room, and a showcase displaying printed works.⁴⁷

The contemporary permanent exhibition, innovatively arranged and updated in 2014 and 2022, occupies the entire first floor of the house and is designed to provide visitors with a comprehensive, scientifically grounded insight into the personal and professional lives of two greats - the composer and his son. The exhibition is arranged across five interconnected rooms accessed from a large open porch and is divided into a biographical section, a segment dedicated to his rich musical opus, and faithful ambient reconstructions.⁴⁸

The biographical-memorial segment is prominently featured on the introductory exhibition panels, which present a detailed biography of Stevan Mokranjac, accompanied by documents, correspondence, family photographs, and precious personal objects

46 *Летопис ...*, 109–110.

47 Исто, 110; Н. Макуљевић, нав. дело, 15.

48 И. Радосављевић, „Меморијални музејски комплекс Мокрањац“, у: *Светионик – годишњак Музеја Крајине*, година I, број 1 (Неготин), 2024, 100–101, 103.

47 Ibid., 110; N. Makuljević, *op. cit.*, 15.

48 I. Radosavljević, „The Mokranjac Memorial Museum Complex“, in: *Lighthouse – Yearbook of the Krajina Museum*, Year I, No. 1 (Negotin), 2024, 100–101, 103.

документима, преписком, породичним фотографијама и драгоценим личним предметима које је породица са љубављу предала Музеју на чување.⁴⁹ Посебно место заузима реконструкција његове радне собе са аутентичним радним столом пресвученим зеленом чојом, личном библиотеком и полуконцертним клавиром који је коришћен у Музичкој школи у Београду. Ликовну вредност поставке допуњују оригинални породични портрети Стевана Мокрањца и његове супруге Марије-Мице, рад славног сликара Уроша Предића.⁵⁰

Ручни радови и путни куриозитети изложени су унутар аутентичног амбијента. Изложени су делови трпезаријског намештаја (столице, витрина, комода) чије је дрвене фронтине у уметничком дуборезу лично израдила композиторова супруга Мица Мокрањац.⁵¹ Изложене су и бројне меморабилије са Мокрањчевих европских турнеја: месингани руски са-

affectionately handed over by the family to the Museum for safekeeping.⁴⁹ A special place is occupied by the reconstruction of his study, featuring his authentic work desk lined with green baize, his personal library, and a semi-grand piano from the renowned Viennese workshop of F. Peukert (which was used at the Music School in Belgrade and by the Belgrade Singing Society). The artistic value of the exhibition is further enhanced by original family portraits of Stevan Mokranjac and his wife Marija-Mica, painted by the celebrated artist Uroš Predić.⁵⁰

Handicrafts and travel curiosities are exhibited within an authentic setting. Featured are pieces of dining room furniture (chairs, a showcase, a chest of drawers) whose wooden fronts were hand-carved in artistic manner personally by the composer's wife, Mica Mokranjac.⁵¹ Also displayed are numerous memorabilia from Mokranjac's European tours: a brass Russian samovar, an Art Nouveau majolica vase from Karlovy Vary, and

49 Е. Петровић, „Музеј и музејска поставка посвећена композитору Стевану Стојановићу Мокрањцу“, у: *Мокрањчева кућа у Неготину*, прир. Н. Макуљевић, Неготин, 2015, 19.

50 Исто, 22.

51 Е. Петровић, нав. дело, 22–23; В. Даутовић, „Лична заоставштина и предмети из спомен куће Стевана Стојановића Мокрањца у Неготину“, у: *Мокрањчева кућа у Неготину*, прир. Н. Макуљевић, Неготин, 2015, 40.

49 Е. Petrović, “The Museum and Museum Exhibition Dedicated to Composer Stevan Stojanović Mokranjac”, in: *Mokranjac's House in Negotin*, ed. N. Makuljević, Negotin, 2015, 19.

50 Ibid., 22.

51 Е. Petrović, *op. cit.*, 22–23; V. Dautović, “Personal Legacy and Objects from the Memorial House of Stevan Stojanović Mokranjac in Negotin”, in: *Mokranjac's House in Negotin*, ed. N. Makuljević, Negotin, 2015, 40.

мовар, ваза од мајолике у стилу сецесије из Карлових Вара, као и интарзирани сто-чић из Цариграда.⁵² Изузетан експонат представља уникатна дрвена кула свети-ља, рад Јарослава Крејчика, са урезаним називима композиторових дела, која му је уручена 1909. године поводом јубилеја 25 година уметничког рада.⁵³

Поставка посвећена проф. др Момчи-лу Ст. Мокрањцу отворена је у оквиру сталне поставке 2022. године као посебан меморијални сегмент посвећен сину сла-вног композитора. Кроз архивска доку-мента и личне предмете, посетиоци могу сагледати приватни и професионални пут овог изузетног српског научника, док-тора хемије, утемељивача модерне срп-ске токсикологије, професора и декана Фармацеутског факултета Универзитета у Београду.⁵⁴

Преостале три просторије, кроз верну реконструкцију оцаклије, варошке трпе-зарије и дневне собе, верно дочаравају начин живота, обичаје и културу ста-новања у српској грађанској кући током XIX века.⁵⁵

52 Е. Петровић, нав. дело, 23; В. Даутовић, нав. дело, 33–35.

53 Е. Петровић, нав. дело, 22; В. Даутовић, нав. дело, 27–28.

54 С. Радосављевић, *Музеј Крајине – 90 година од оснивања*, Неготин, 2024, 3.

55 Исто.

an inlaid small table from Constantinople.⁵² A unique wooden beacon, the work of Jaro-slav Krejčík, stands as an exceptional exhib-it; it is engraved with the titles of the com-poser's works and was presented to him in 1909 on the occasion of the jubilee marking 25 years of his artistic career.⁵³

The exhibition dedicated to Prof. Dr Momčilo St. Mokranjac was opened within the permanent display in 2022 as a distinct memorial segment dedicated to the son of the famous composer. Through archival documents and personal belongings, vis-itors can trace the private and professional journey of this exceptional Serbian scientist - a doctor of chemistry, the founder of mod-ern Serbian toxicology, and a professor and dean of the Faculty of Pharmacy at the Uni-versity of Belgrade.⁵⁴

The remaining three rooms, through a faithful reconstruction of the *odžaklija* [tradi-tional hearth room], the town dining room, and the living room, vividly evoke the life-style, customs, and residential culture of a 19th-century Serbian burgher home.⁵⁵

52 Е. Petrović, *op. cit.*, 23; V. Dautović, *op. cit.*, 33–35.

53 Е. Petrović, *op. cit.*, 22; V. Dautović, *op. cit.*, 27–28.

54 S. Radosavljević, *The Krajina Museum – 90 Years Since its Inception*, Negotin, 2024, 3.

55 Ibid.

Ради потпунијег и импресивнијег доживљаја, у изложбени простор је интегрисан савремени аудио-дизајн, те посетиоци током обиласка уживају у пажљиво одабраним звуцима Мокрањчевих чувених *Руковети* и *Литургије*, чиме се постиже потпуна синестезија простора, визуелних експоната и музике.⁵⁶

Програмска намена и међународни статус комплекса

Комплекс Родне куће Стевана Мокрањца данас има двојаку, активно интегрисану функцију у културном животу Србије. Док је унутрашњост зграде строго резервисана за изложбену и научно-истраживачку делатност кроз сталну поставку, отворени простор уређеног дворишта служи као аутентична амбијентална сцена на отвореном. На овој сцени се традиционално, сваког септембра, реализују кључни програми престижног фестивала хорске музике *Мокрањчеви дани*, чиме се на најлепши начин афирмише живо уметничко наслеђе које Музеј

To provide a more complete and immersive experience, a contemporary audio design has been integrated into the exhibition space; during their tour, visitors enjoy the carefully selected sounds of Mokranjac's celebrated *Garlands* and *Liturgy*, thereby achieving a total synaesthesia of space, visual exhibits, and music.⁵⁶

The Programme Purpose and International Status of the Complex

The complex of the Birth House of Stevan Mokranjac today possesses a dual, actively integrated function in the cultural life of Serbia. While the interior of the building is strictly reserved for exhibition and scientific research activities through the permanent display, the open space of the landscaped courtyard serves as an authentic open-air ambient stage. It is on this stage that the key programmes of the prestigious *Days of Mokranjac* choral music festival are traditionally staged every September, thereby affirming in the most beautiful manner the living artistic

56 И. Радосављевић, нав. дело, 103.

56 I. Radosavljević, *op. cit.*, 103.

Крајине успешно баштини већ више од шест деценија.

Највеће међународно признање за дугогодишњи стручни рад на очувању и презентацији овог наслеђа уследило је 3. априла 2022. године. На свечаности одржаној у Буживалу код Париза, Родна кућа Стевана Мокрањца је, на предлог председника Европског центра за музику Жоржа Шаминеа, званично примљена у пуноправно чланство Асоцијације кућа и музеја европских композитора (*Association des maisons et musées de compositeurs européens*). Као тренутно једини српски представник у овој престижној глобалној мрежи, неготински музеј посвећен родоначелнику српске националне музике позициониран је у исту равн са европским музејима великана као што су Моцарт, Бетовен, Брамс, Шопен и Белини. Овај историјски корак донео је домаћој културној баштини снажну међународну подршку, глобалну видљивост и трајно уцртавање Мокрањчевог имена и града Неготина на мапу европског музичког и баштинског туризма.⁵⁷

57 С. Радосављевић, *Мокрањчева кућа у Неготину придружила се 'Асоцијацији кућа и музеја европских композитора'*, 2022. <https://muzejkrajinе.org.rs/мокрањчева-кућа-у-неготину-придружила/>

heritage that the Krajina Museum has successfully safeguarded for over six decades.

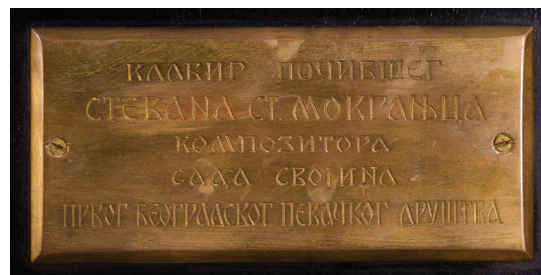
The highest international recognition for long-standing professional work on the preservation and presentation of this heritage arrived on 3 April 2022. At a ceremony held in Bougival near Paris, the Birth House of Stevan Mokranjac was officially admitted to full membership of the Association of Houses and Museums of European Composers (*Réseau des maisons de compositeurs*), following a proposal by Jorge Chamíné, the President of the European Centre for Music. As currently the sole Serbian representative in this prestigious global network, the Negotin museum dedicated to the founding father of Serbian national music is positioned on an equal footing with European museums of greats such as Mozart, Beethoven, Brahms, Chopin, and Bellini. This historic step has brought powerful international support and global visibility to local cultural heritage, permanently engraving the name of Mokranjac and the town of Negotin onto the map of European musical and heritage tourism.⁵⁷

57 S. Radosavljević, *The Birth House of Mokranjac in Negotin Joined the 'Association of Houses and Museums of European Composers'*, 2022. <https://muzejkrajinе.org.rs/мокрањчева-кућа-у-неготину-придружила/>

Део сталне поставке у
Родној кући Стевана Ст. Мокрањца, 2014.

Part of the Permanent Exhibition
at the Birthplace of Stevan St. Mokranjac, 2014

Део сталне поставке у
Родној кући Стевана Ст. Мокрањца, 2022.

Part of the Permanent Exhibition
at the Birthplace of Stevan St. Mokranjac, 2022

ФЕСТИВАЛ МОКРАЊЧЕВИ ДАНИ ШЕСТ ДЕЦЕНИЈА МУЗИЧКОГ И БАШТИНСКОГ КОНТИНУИТЕТА

Мокрањчеви дани нису само празник хорске музике, већ живи мост који спаја традицију Крајине са највишим уметничким донетима савремене епохе.

(Из уводног говора на јубиларном фестивалу)

Фестивал Мокрањчеви дани представља једну од најистакнутијих, најдуготечнијих и естетски најутемељенијих музичких манифестација у Републици Србији. Основан у знак трајног сећања и дубоке националне захвалности према непролазном делу Стевана Стојановића Мокрањца, родоначелника српске националне музике, фестивал је своје прво визионарско издање имао у септембру 1966. године. Овај историјски тренутак уследио је тачно две године након што је уметникова родна кућа у Неготину темељно рестаурирана, уобличена у меморијални комплекс и свечано отворена за

THE DAYS OF MOKRANJAC FESTIVAL: SIX DECADES OF MUSICAL AND HERITAGE CONTINUITY

The Days of Mokranjac are not merely a celebration of choral music, but a living bridge that connects the tradition of Krajina with the highest artistic achievements of the contemporary era.

(From the opening speech at the jubilee festival)

The Days of Mokranjac festival represents one of the most prominent, enduring, and aesthetically grounded musical manifestations in the Republic of Serbia. Founded as a lasting memorial and a token of deep national gratitude towards the timeless work of Stevan Stojanović Mokranjac, the founding father of Serbian national music, the festival saw its first visionary edition in September 1966. This historic moment followed exactly two years after the artist's birth house in Negotin was thoroughly restored, shaped into a memorial complex,

јавност.⁵⁸ Настанак саме манифестације остаје тако нераскидиво, органски везан за процес институционалне заштите и обнове Мокрањчевог архитектонског наслеђа.

Први кључни импулс овој идеји дао је Савез композитора Југославије још 1956. године, поводом обележавања стогодишњице уметниковог рођења.⁵⁹ Дубоко мотивисан и потресен посетом тада оронулом и запуштеном породичном здању, академик Михаило Вукдраговић покренуо је широку друштвену, стручну и институционалну иницијативу. Она је 1963. године резултирала свеобухватним пројектом обнове под високим покровитељством Српске академије наука и уметности (САНУ), Скупштине општине Неготин, Републичког секретаријата за културу и Културно-просветне заједнице Србије. Интензивни радови су отпочели 1. априла 1964. године, да би већ 29. септембра исте године – на педесетогодишњицу композиторове смрти – председник САНУ Илија Ђуричић свечано открио спомен-плочу. Овај репрезентативни до-

and solemnly opened to the public.⁵⁸ The creation of the manifestation itself thus remains inextricably, organically linked to the process of institutional protection and the restoration of Mokranjac's architectural heritage.

The first crucial impulse for this idea was provided by the Union of Composers of Yugoslavia as early as 1956, on the occasion of the centenary of the artist's birth.⁵⁹ Deeply motivated and moved by a visit to the family estate, which was dilapidated and neglected at the time, Academician Mihailo Vukdragović launched a broad social, professional, and institutional initiative. In 1963, this resulted in a comprehensive restoration project under the high patronage of the Serbian Academy of Sciences and Arts (SANU), the Municipal Assembly of Negotin, the Republic Secretariat for Culture, and the Cultural-Educational Community of Serbia. Intensive work commenced on 1 April 1964, and by 29 September of the same year - on the fiftieth anniversary of the composer's death - the President of SANU, Ilija Đuričić, solemnly unveiled the memorial plaque. This representative event, accompanied by an in-

58 Д. Деспић, нав. дело, 27–31.

59 И. Трајковић, *Музејска документација фестивала 'Мокрањчеви дани'*, Неготин, 2024, 20.

58 D. Despić, *op. cit.*, 27–31.

59 I. Trajković, *Museum Documentation of the 'Days of Mokranjac' Festival*, Negotin, 2024, 20.

гађај, праћен надахнутим концертом духовне и световне музике у извођењу Хора Музичке академије из Београда, поставио је чврст и трајан камен темељац будућем фестивалу.⁶⁰

Истовремено, средином шездесетих година XX века, простор Србије захвата талас експанзије различитих туристичко-фолклорних манифестација. Неготински организатори и културни посленици учили су јединствен потенцијал у свесном повезивању високе, академске уметности са традиционалним неготинским вашаром (који се организовао око празника Мала Госпојина, 21. септембра). Вашар је у то време представљао главно регионално стециште изворног народног стваралаштва и привлачио бројне еминентне стручњаке и етномузикологе.⁶¹ Управо овим храбрим и промишљеним спајањем врхунског уметничког наслеђа композитора чији се целокупан опус темељи на фолклорним елементима и аутентичног, непатвореног народног мелоса, трајно је и специфично дефинисан препознатљиви профил и уметнички идентитет *Мокрањчевих дана*.⁶²

spired concert of sacred and secular music performed by the choir of the Belgrade Music Academy, laid a solid and lasting foundation for the future festival.⁶⁰

Concurrently, during the mid-20th century, a wave of expansion regarding various tourism-folklore manifestations swept across Serbia. The organisers and cultural workers of Negotin recognised a unique potential in consciously linking high, academic art with the traditional Negotin Fair (which was organised around the feast of the Nativity of the Theotokos - *Mala Gospojina*, on 21 September). At that time, the fair represented the main regional gathering point for authentic folk creativity, drawing numerous eminent experts and ethnomusicologists.⁶¹ It was precisely through this bold and deliberate merging of the supreme artistic heritage of a composer whose entire opus is rooted in folklore elements, with authentic, unadulterated folk melodies, that the distinctive profile and artistic identity of the *Days of Mokranjac* was permanently and specifically defined.⁶²

60 Д. Деспић, нав. дело, 31–33.

61 Исто, 45.

62 Исто, 45–47.

60 D. Despić, *op. cit.*, 31–33.

61 Ibid., 45.

62 Ibid., 45–47.

Стубови манифестације и програмска еволуција

Од самог стручног зачетка, програмска структура и мисија фестивала утемељене су на три главна, стабилна стуба⁶³ који обезбеђују дугорочни континуитет:

Музичка педагогија представља окосницу. Трајна афирмација младих музичких талената, ученика инструменталних и теоретских одсека, као и свестрани развој локалне Музичке школе у Неготину, препознато је као кључ за будућност и опстанак домаће уметничке музике.⁶⁴

Научно-истраживачки рад је истакнут. Редовно организовање високостручних научних симпозијума, округлих столова и музиколошких трибина које критички осветљавају Мокрањачев живот, анализу његовог опуса, али и ширу, до тада неистражену етномузиколошку грађу Балкана.⁶⁵

Брижљиво неговање и очување изворног народног мелоса и обичаја кроз пажљиво одабране наступе изворних фолклорних група и сеоских инструментал-

63 Исто.

64 Исто, 50–51.

65 Исто, 58.

The Pillars of the Manifestation and Programme Evolution

From its very professional inception, the programme structure and mission of the festival have been grounded upon three primary,⁶³ stable pillars that ensure long-term continuity.

Musical pedagogy represents the backbone of this structure, focusing on the permanent affirmation of young musical talents, students of instrumental and theoretical departments, and the versatile development of the local Music School in Negotin, which has been recognized as key to the future and survival of local art music.⁶⁴

Concurrently, scientific research work is prominently featured through the regular organization of highly professional scientific symposia, round tables, and musicological forums that critically illuminate Mokranjac's life, analyze his opus, and explore the broader, previously unexamined ethnomusicological material of the Balkans.⁶⁵

Finally, the festival ensures the careful nurturing and preservation of original folk melodies and customs through precisely

63 Ibid.

64 Ibid., 50–51.

65 Ibid., 58.

них ансамбала, чува аматерско стваралаштво.

Током првих четврт века постојања, фестивал је постепено и свесно померао своје тежиште ка концертним извођењима као централним естетским догађајима, док су остали програми попримали равноправан, али пратећи карактер.⁶⁶ Манифестација се континуирано и храбро ширила на друге уметничке сфере: богата ликовна сцена интегрисана је у званични програм 1969. године, док су репрезентативни књижевни програми уведени 1971. године.⁶⁷ Кључни такмичарски и препознатљиви симбол фестивала – *Нампевавање хорова* – први пут је тријумфално организован 1974. године, привлачећи ансамбле из целог региона.⁶⁸

Добијањем модерног, наменског здања Дома културе са врхунском, акустички пројектованом концертном двораном поводом 25. јубилеја, фестивалу је коначно омогућено техничко извођење најмонументалнијих вокално-инструменталних

curated performances by authentic folklore groups and rural instrumental ensembles, thereby actively safeguarding amateur cultural creativity.

During its first quarter-century of existence, the festival gradually and consciously shifted its focus towards concert performances as the central aesthetic events, while the remaining programmes assumed an equal, yet supporting character.⁶⁶ The manifestation continuously and boldly expanded into other artistic spheres: a rich fine arts scene was integrated into the official programme in 1969, while representative literary programmes were introduced in 1971.⁶⁷ The key competitive and recognisable symbol of the festival - the Choral Competition (*Natpevanje horova*)—was triumphantly organised for the first time in 1974, attracting ensembles from across the entire region.⁶⁸

With the acquisition of the modern, purpose-built Cultural Centre building, featuring a premium, acoustically engineered concert hall on the occasion of the 25th anniversary, the festival was finally provided with

66 О. Николић, „'Мокрањчеви дани' остављају дубоке трагове у развоју наше уметности и културе: Реч на отварању XX Мокрањчевих дана“, у: *Развитак: часопис за друштвена питања, културу и уметност*, бр. 4–5 (Зајечар), 1985, 67.

67 Д. Деспић, нав. дело, 52–54.

68 Исто, 55–56.

66 О. Nikolić, „*The Days of Mokranjac Leave Deep Traces in the Development of Our Art and Culture: Address at the Opening of the 20th Days of Mokranjac*“, in: *Razvitak: Journal for Social Issues, Culture and Art*, No. 4–5 (Zaječar), 1985, 67.

67 D. Despić, *op. cit.*, 52–54.

68 Ibid., 55–56.

дела и симфонијских остварења.⁶⁹ Протоколарни центар фестивала дуго је био Градски парк, где су пред бисту композитора традиционално полагањем венци.⁷⁰ Након што је 1980. године у дворишном амбијенту родне куће свечано постављена монументална бронзана статуа Стевана Мокрањца, целокупан, дубоко емотивни церемонијал отварања премештен је у овај аутентични простор.⁷¹ Од 1969. године неодвојив и најсвечанији део овог чина чини и чувена *Беседа* у спомен уметнику, коју сваке године казују најистакнутији ствараоци из области домаће науке, књижевности и уметности.⁷²

Дијахрона перспектива и жанровска разноликост

Иако је главно тежиште фестивала кроз историју остало чврсто везано за хорску музику, уочљиве су значајне програмске, друштвене и концептуалне трансформације које сведоче о његовој живој еволуцији.

69 Исто, 57.

70 Исто, 69.

71 Исто, 69–71.

72 И. Трајковић, *Музејска документација ...*, 24.

the technical capacity to stage the most monumental vocal-instrumental and symphonic works.⁶⁹ The protocol centre of the festival was long located in the City Park, where wreaths were traditionally laid before the bust of the composer.⁷⁰ Following the solemn installation of the monumental bronze statue of Stevan Mokranjac within the courtyard setting of the birth house in 1980, the entire, deeply emotional opening ceremonial was relocated to this authentic space.⁷¹ Since 1969, an inseparable and most solemn part of this act has also been the famous *Speech in Memory of the Artist (Beseda)*, delivered each year by the most prominent figures from the fields of domestic science, literature, and art.⁷²

Diachronic Perspective and Genre Diversity

Although the primary focus of the festival throughout history has remained firmly bound to choral music, significant programme, social, and conceptual transformations are discernible, bearing witness to its living evolution.

69 Ibid., 57.

70 Ibid., 69.

71 Ibid., 69–71.

72 I. Trajković, *Museum Documentation...*, 24.

Однос према духовној музици и сакралном простору временом се мењао. Из стриктних идеолошких и политичких разлога друге половине XX века, врхунска духовна музика првих година фестивала није могла бити извођена унутар аутентичних сакралних простора. Историјски преокрет наступа 1978. године, када је Академски женски хор *Collegium musicum* виртуозно извео Мокрањчеву *Литургију* у неготинској Старој цркви.⁷³ Након дуготрајних и сложених преговора, духовни концерт је 1984. године тријумфално одржан и у Новој цркви, што је крајем осамдесетих година, услед крупних промена друштвено-политичке климе, прерасло у уобичајену и високо цењену уметничку праксу.

Кроз фестивал се могу уочити различити жанрови који имају за циљ и привлачење публике. Поред традиционалних хорова и елитних камерних састава (попут Београдског академског трија, дувачког квинтета, те реномираних квартета *Мокрањац* и *Јосип Славенски*), фестивал је храбро отворио врата и за модерније, популарније уметничке форме.

⁷³ Д. Деспић, нав. дело, 71–72.

The relationship towards sacred music and consecrated spaces changed over time. Due to strict ideological and political reasons in the second half of the 20th century, supreme sacred music could not be performed within authentic places of worship during the initial years of the festival. A historic turning point occurred in 1978, when the *Collegium Musicum* academic women's choir gave a virtuoso performance of Mokranjac's *Liturgy* in the Old Church of Negotin.⁷³ Following lengthy and complex negotiations, a sacred concert was triumphantly held in the New Church in 1984 as well; by the late 1980s, amidst major shifts in the socio-political climate, this evolved into a standard and highly esteemed artistic practice.

Various genres aimed at expanding and attracting audiences can be discerned throughout the festival's history. Alongside traditional choirs and elite chamber ensembles (such as the Belgrade Academic Trio, a wind quintet, and the renowned *Mokranjac* and *Josip Slavenski* quartets), the festival boldly opened its doors to more modern, popular art forms. Even during the very first edition, the *Ivo Lola Ribar* choir performed

⁷³ D. Despić, *op. cit.*, 71–72.

Већ на првом фестивалу хор *Иво Лола Рибар* изводио је црначке духовне песме, док је у новијој историји Биг бенд РТС-а наступио 2007, Васил Хациманов бенд 2009, а хор *Viva Vox* 2015. године. Године 2017. приређен је и несвакидашњи евергрин концерт уз учешће еминентних поп и рок извођача, док специфичан сегмент чини трајна сарадња са Музичком омладином, успостављена још 1973. године ради систематске едукације младе публике.⁷⁴

Током година дошло је до одвајање од вашарске традиције и уметничка елитизација. Првобитне, наглашено фолклорне структуре – попут масовних поворки кроз град, такмичења сеоских дувачких оркестара и надметања *Хајдук Вељкових бећара* (уведеног 1968, а укинутог 1971) – постепено су угашене.⁷⁵ Године 1972. вашар дефинитивно престаје да буде део званичног фестивалског програма због наглог уплива новокомпоноване музике. То доводи до јасне естетске поделе публике и трајне трансформације фестивала из општенародне прославе ка озби-

African-American spirituals, while in recent history, the RTS Big Band performed in 2007, the Vasil Hadžimanov Band in 2009, and the *Viva Vox* choir in 2015. An unusual evergreen concert featuring eminent pop and rock performers was staged in 2017, while a specific segment comprises the long-standing cooperation with *Jeunesses Musicales*, established as early as 1973, for the systematic education of young audiences.⁷⁴

Over the years, a decoupling from the fairground tradition and a process of artistic “elitisation” occurred. The original, heavily folklore-oriented structures - such as mass processions through the town, competitions of rural brass bands, and the contests of *Haјduk Veljko's Bećars* (introduced in 1968 and abolished in 1971) - were gradually phased out.⁷⁵ In 1972, the fair definitively ceased to be part of the official festival programme due to the sudden influx of newly composed folk music. This led to a clear aesthetic division of the audience and a permanent transformation of the festival from a general folk celebration into a serious manifestation of a

74 Д. Деспић, нав. дело, 82.

75 И. Трајковић, *Музејска документација ...*, 22.

74 D. Despić, *op. cit.*, 82.

75 I. Trajković, *Museum Documentation...*, 22.

лној манифестацији затворенијег, академског типа.⁷⁶ Ова транзиција симболички је запечаћена 1985. године померањем термина одржавања на средину септембра, изван вашарских оквира. Веза са изворним кореном ипак је сачувана кроз стилизовани фолклор врхунских ансамбала (попут Ансамбла *Коло*) и кроз редовни програм *Нити традиције*, који се од 2007. године традиционално организује у сликовитом селу Мокрању.

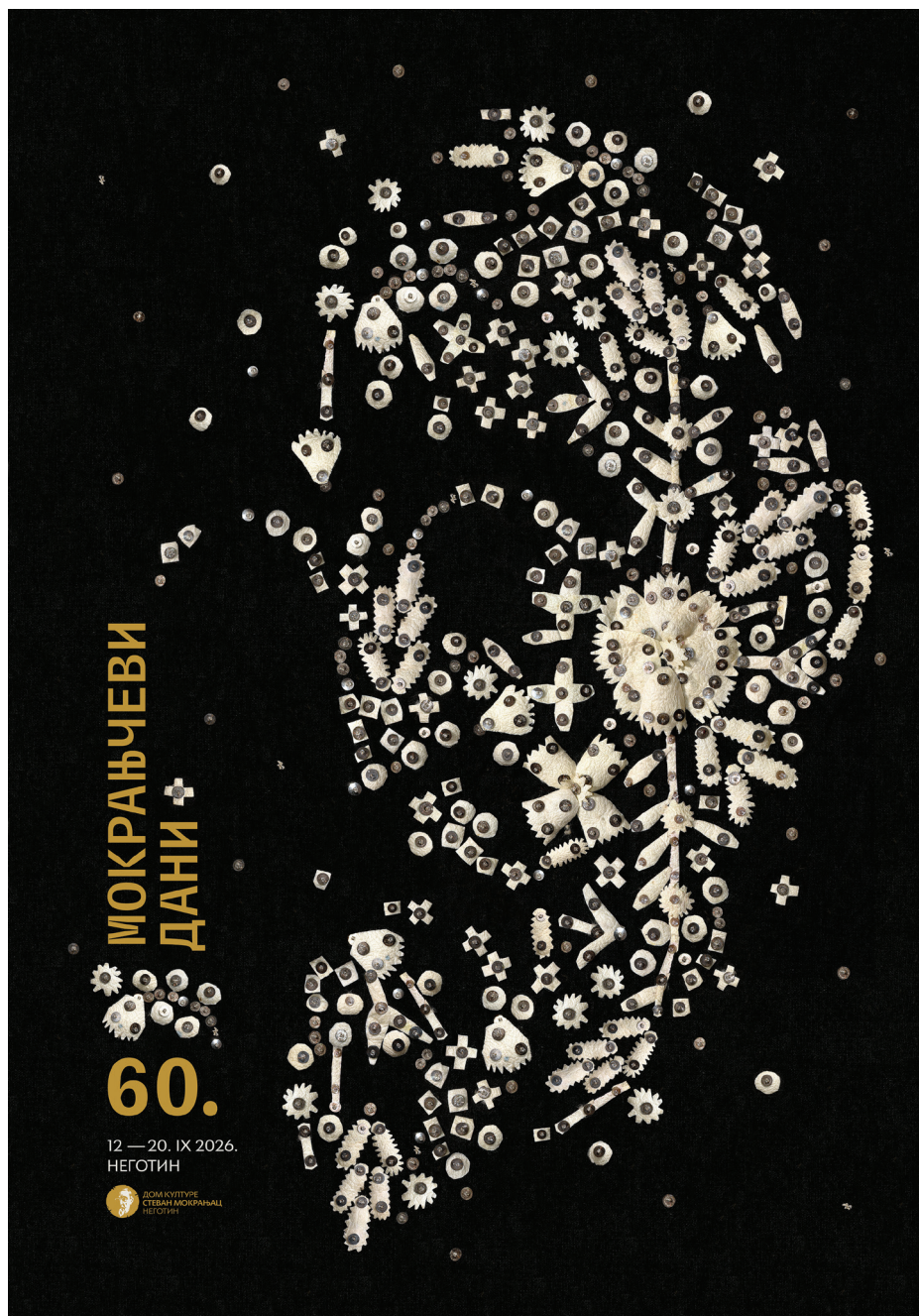
Позоришна и издавачка делатност је нешто касније заступљена. Драмски сегмент отворен је 1972. године гостовањем Позоришта *Бошко Буха*. Од тада, на неготинској сцени редовно гостују највећи национални театри, попут Народног позоришта у Београду, Атељеа 212, Звездара театра и Позоришта на Теразијама. Посебан понос манифестације представља и издавачка делатност: од 1. јануара 2000. године Дом културе редовно и континуирано издаје *Мокрањац: часопис за културу*, чији је 27. број свечано промовисан почетком 2026. године.

more exclusive, academic type.⁷⁶ This transition was symbolically sealed in 1985 by moving the event's dates to mid-September, entirely outside the framework of the fair. Nevertheless, the link to the original roots has been preserved through the stylised folklore of top-tier ensembles (such as the *Kolo* Ensemble) and through the regular *Threads of Tradition* (*Niti tradicije*) programme, which has been traditionally organised since 2007 in the picturesque village of Mokranje.

Theatrical and publishing activities were incorporated somewhat later. The dramatic segment was initiated in 1972 with a guest performance by the *Boško Buha* Theatre. Since then, the country's greatest national theatres, such as the National Theatre in Belgrade, Atelje 212, Zvezdara Theatre, and the Terazije Theatre, have regularly performed on the Negotin stage. A particular point of pride for the manifestation is its publishing activity: since 1 January 2000, the Cultural Centre has regularly and continuously published the *Mokranjac* Culture Journal, the 27th issue of which was solemnly promoted at the beginning of 2026.

⁷⁶ Д. Деспић, нав. дело, 79–80.

⁷⁶ D. Despić, *op. cit.*, 79–80.

Марко Стојановић, Плакат
60. Мокрањчевих дана, 2026,
извор: АДКСМН

Marko Stojanović, *Poster for
the 60th Days of Mokranjac, 2026,*
source: ASMCCN

Кецеља украшена чаурама
свилене бубе и шљокицама,
половина XX века,
Кобишница, етнолошка
збирка Музеја Крајине

*Apron decorated with silkworm
cocoons and sequins,
mid-20th century, Kobišnica,
Ethnographic Collection
of the Krajina Museum*

Репрезентативни преглед новијих издања (2025. година)

Година 2026. може се сматрати и годином Мокрањца. У њој се преплићу два велика јубилеја, 170 година од рођења чувеног композитора и 60. *Мокрањчеви дани*. Најављена су звучна имена и истакнути уметници који ће дати свој допринос јубиларним *Мокрањчевим данима*. Претходне године 2025. прослављени су 59. *Мокрањчеви дани* који су одржани од 13. до 19. септембра. Традиционалну беседу казивао је истакнути етномузиколог и композитор проф. др Димитрије О. Големовић. Током седам фестивалских дана, Неготин је постао културна престоница која је угостила преко 900 уметника из земље и иностранства (Мађарска, Норвешка, Италија, Аустрија, Словенија, Бугарска, БиХ). Публика је имала прилику да ужива у опери *Чаробна фрула* у продукцији Синфонијете из Видина (Бугарска), хит мјузиклу *Неки то воле вруће* Позоришта на Теразијама, децијој опери *Жабица луталица*, док су величанствену завршницу поново изнели удружени музички ансамбли Радио-телевизије Србије.

A Representative Overview of Recent Editions (The Year 2025)

The year 2026 can rightly be considered the Year of Mokranjac. It brings together two major jubilees: the 170th anniversary of the famous composer's birth and the 60th edition of the *Days of Mokranjac* festival. Renowned names and prominent artists have been announced to contribute to this jubilee festival edition. In the preceding year of 2025, the 59th *Days of Mokranjac* were celebrated, taking place from 13 to 19 September. The traditional opening speech was delivered by the distinguished ethnomusicologist and composer Dimitrije O. Golemović, PhD.

During the seven festival days, Negotin transformed into a cultural capital, hosting over 900 artists from Serbia and abroad, including participants from Hungary, Norway, Italy, Austria, Slovenia, Bulgaria, and Bosnia and Herzegovina. The audience had the opportunity to enjoy a performance of Mozart's opera *The Magic Flute*, produced by the Vidin Sinfonietta from Bulgaria, the hit musical *Some Like It Hot* performed by the Terazije Theatre, and the children's opera *The Wandering Little Frog*. The magnificent finale was once again delivered by the combined musical ensembles of Radio Television of Serbia.

Отварање 59. Мокрањчевих дана, 2025, фото: В. Марковић, извор: АОН
Opening Ceremony of the 59th Days of Mokranjac, 2025, foto: V. Marković, source: AMN

Културолошке и друштвене функције манифестације

Као комплексна, вишеслојна културна целина, фестивал *Мокрањчеви дани* у себи успешно кумулира и генерише неколико примарних друштвених и идентитетских функција.⁷⁷

Идентитетска функција је једна од најважнијих. Представља најснажнији и најважнији социјални маркер локалног крајинског идентитета. Уз легендарног Хајдук Вељка, име Стевана Мокрањца је кључни симбол који од Неготина ствара глобално препознатљив *Мокрањчев град*. На ширем, пак, националном плану, ова функција се успешно трансформисала из некадашњег југословенског наднационалног концепта у један од најважнијих и најстабилнијих стубова савременог српског културног идентитета.

Фестивал већ деценијама доследно доноси на простор источне Србије највише домете класичне музике, балета и сценске уметности, дубоко и трајно обогаћујући културни живот локалне заједнице изван великих урбаних и административних

Cultural and Social Functions of the Manifestation

As a complex, multi-layered cultural entity, the *Days of Mokranjac* festival successfully accumulates and generates several primary social and identity functions.⁷⁷

The identity function is one of the most vital. It represents the strongest and most important social marker of the local Krajina identity. Alongside the legendary Hajduk Veljko, the name of Stevan Mokranjac is the key symbol that transforms Negotin into a globally recognisable “Town of Mokranjac”. On a broader, national scale, this function has successfully transformed from the former Yugoslav supranational concept into one of the most vital and stable pillars of contemporary Serbian cultural identity.

For decades, the festival has consistently brought the highest achievements of classical music, ballet, and performing arts to eastern Serbia, deeply and permanently enriching the cultural life of the local community outside major urban and administrative

⁷⁷ Д. Деспић, нав. дело, 11.

⁷⁷ D. Despić, *op. cit.*, 11.

центара.⁷⁸ На тај начин директно утиче на регионални развој и децентрализацију културе.

Кроз деценије преданог рада кроз едукацију и валоризацију, научни скупови, сакупљена грађа и мелографска теренска истраживања (попут оних које су водили др Слободан Зечевић и др Драгослав Девић током капиталне изградње ХЕ Ђердап II) трајно су и непроцењиво унапредили етнографску, фолклористичку и музиколошку ризницу Србије.⁷⁹

Манифестација чврсто и функционално повезује водеће локалне институције културе (примарно Музеј Крајине и Дом културе), омогућава интензивну уметничку размену са светским ансамблима, истовремено генеришући високе економске, туристичке и хотелијерско-угостиољске бенефите за читаву општину Неготин,⁸⁰ чиме се утиче на социјалну интеграцију и туризам.

centres.⁷⁸ In this manner, it directly impacts regional development and the decentralisation of culture.

Through decades of dedicated work in education and evaluation, scientific gatherings, collected materials, and melographic field research (such as those led by Dr Slobodan Zečević and Dr Dragoslav Dević during the capital construction of the Iron Gate I Hydroelectric Power Station) have permanently and invaluable enriched the ethnographic, folkloric, and musicological treasury of Serbia.⁷⁹

The manifestation firmly and functionally links the leading local cultural institutions (primarily the Krajina Museum and the Cultural Centre) and facilitates intensive artistic exchange with global ensembles, while simultaneously generating significant economic, tourism, and hospitality benefits for the entire municipality of Negotin,⁸⁰ thereby impacting social integration and tourism.

78 Ј. Илић, Предговор, у: Трајковић, Ивица. *Музејска документација фестивала 'Мокрањчеви дани'*, Неготин, 2024, 6.

79 Исто.

80 Исто, 7.

78 Ј. Ilić, Foreword, in: Trajković, Ivica. *Museum Documentation of the 'Days of Mokranjac' Festival*, Negotin, 2024, 6.

79 Ibid.

80 Ibid., 7.

ЗАКЉУЧАК

Музика не настаје да би била записана, већ да би живела у народу из кога је потекла. Спојити стоседамдесетогодишњицу стваралачког генија и шест деценија његовог фестивалског славења, значи сведочити о бесмртности једне културе.

(Из записа у фестивалском летопису)

У тачки у којој се сусрећу два велика, историјска јубилеја – 170 година од рођења Стевана Стојановића Мокрањца и шест деценија континуитета фестивала *Мокрањчеви дани* – Неготин се не потврђује само као чувар прошлости, већ као живо, пулсирајуће средиште српске националне културе. Овај јединствени двоструки јубилеј надилази оквире обичне календарске прославе; он представља тријумф уметничке мисли која је израсла из аутохтоног мелодијског корена Тимочке Крајине и винула се у највише сфере европског музичког простора.

Кроз шездесет фестивалских година, Неготин је доследно испуњавао завет дат свом најславнијем суграђанину. Родна кућа, као материјални сведок његовог детињства и породичног окружења, преображена је из заборављеног сведочанства у равноправни

CONCLUSION

Music is not created to be merely written down, but to live among the people from whom it sprung. To unite the anniversary of a creative genius with six decades of his festival celebration means to bear witness to the immortality of a culture.

(From an entry in the festival chronicle)

At the crossroads where two great, historical jubilees meet - the 170th anniversary of the birth of Stevan Stojanović Mokranjac and six decades of continuity of the *Days of Mokranjac* festival asserts itself not merely as a guardian of the past, but as a living, pulsating centre of Serbian national culture. This unique double jubilee transcends the boundaries of an ordinary calendar celebration; it represents a triumph of artistic thought that grew from the indigenous melodic roots of the Timok Krajina and soared into the highest spheres of the European musical space.

Throughout the past sixty festival years, Negotin has consistently fulfilled the vow made to its most eminent fellow citizen. The birth house, as a material witness to his childhood and family environment, has been transformed from a forgotten testament into an equal part of the European heritage net-

део европске баштинске мреже. Истовремено, дворане и амбијенталне сцене *Мокрањчевих дана* постале су простор у коме се генерације уметника, музиколога и поштовалаца хорског звука сваке јесени окупљају на својеврсно ходочашће. Од скромних почетака на раскршћу са варошком вашарском традицијом, фестивал је израстао у врхунску националну манифестацију, елитни академски форум и сцену која спаја стотине извођача са свих страна света.

Оно што повезује Мокрањчевих 170 година и фестивалских шест деценија јесте непрекинута линија памћења. Када удружени хорови у Неготину, пред бронзаним ликом свог родоначелника, поново подигну глас у звуцима *Шесте руковети*, у том тренутку нестаје временска дистанца. Прошлост, садашњост и будућност стапају се у један, савршен акорд. Спомен-музеј са оригиналним рукописима који чувају траг композиторове стваралачке руке и фестивал који те ноте већ шездесет година претвара у живу реч, стоје као трајна гаранција да је Мокрањчево дело уткано у саме темеље нашег идентитета.

Док улазимо у нови век његовог наслеђа, ова монографија остаје као сведочанство о народу који уме да препозна и сачува своје великане, и о граду у коме култура и музика никада неће престати да живе.

work. Concurrently, the concert halls and open-air stages of the *Days of Mokranjac* have become a space where generations of artists, musicologists, and choral music lovers gather every autumn for a unique pilgrimage. From humble beginnings at the intersection with the town's fairground traditions, the festival has grown into a premier national manifestation, an elite academic forum, and a stage that unites hundreds of performers from all corners of the world.

What links Mokranjac's 170 years and the festival's six decades is an unbroken line of memory. When the combined choirs in Negotin, standing before the bronze likeness of their founding father, raise their voices once more to the sounds of the *Sixth Garland*, the temporal distance vanishes at that very moment. Past, present, and future blend into a single, perfect chord. The memorial museum, with its original manuscripts preserving the trace of the composer's creative hand, and the festival, which has been transforming those notes into a living word for sixty years, stand as an enduring guarantee that Mokranjac's work is woven into the very foundations of our identity.

As we enter a new century of his legacy, this monograph remains a testament to a nation that knows how to recognise and preserve its greats, and to a town where music will never cease to live.

СКРАЋЕНИЦЕ

АДКСМН – Архива Дома културе *Стеван Мокрањац* Неготин

АМК – Архива Музеја Крајине

АОН – Архива општине Неготин

МКН–И/ЗСМ – Музеј Крајине Неготин–Историјска збирка/Збирка Стевана Мокрањца

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Музејски фондови и примарни извори:

Музички рукописи (заоставштина): Фонд уметничке заоставштине, Музеј Крајине, Неготин (примарна грађа):

Запис песме „Сву ноћ ја легах“ (Оригинални нотни запис са ауторским потписом) – репродукован и текстуално обрађен.

Китка бугарских песама (Рукописна нотна свеска / радна верзија и коначни препис) – репродукована и текстуално обрађена.

Китка шопских песама (Аутограф нотног записа / мелографски теренски запис) – репродукован и текстуално обрађен.

Македонске песме (Оригинални мелографски теренски записи) – репродуковани и текстуално обрађени.

Српске народне песме из Босне (Теренски записи, аутограф нотног записа и хармонизације) – репродуковане и текстуално обрађене.

Тропар Светом Јовану Златоустом (Оригинални тролисни рукопис / аутограф) – репродукован и текстуално обрађен.

ABBREVIATIONS

ASMCCN – Archives of the Stevan Mokranjac Cultural Center, Negotin

AKM – Archives of the Krajina Museum

AMN – Archives of the Municipality of Negotin

KMN-H/SMC – Krajina Museum Negotin – Historical Collection / Stevan Mokranjac Collection

SOURCES AND LITERATURE

Museum Collections and Primary Sources:

Musical Manuscripts (Legacy): Collection of Artistic Legacy, Krajina Museum, Negotin (Primary Material):

Notation of the song “All Night I Lay Sleeping” (Original musical score with the author’s signature) – reproduced and textually analyzed.

A Bouquet of Bulgarian Songs (Handwritten music notebook / working version and final transcript) – reproduced and textually analyzed.

A Bouquet of Shopluk Songs (Autograph of the musical score / melographic field notation) – reproduced and textually analyzed.

Macedonian Songs (Original melographic field notations) – reproduced and textually analyzed.

Serbian Folk Songs from Bosnia (Field notations, autograph of the musical score and harmonisations) – reproduced and textually analyzed.

Troparion to Saint John Chrysostom (Original three-page manuscript / autograph) – reproduced and textually analyzed.

Архива Музеја Крајине:

Одлука Савета Народног музеја Крајине о откупу родне куће Стевана Мокрањца, акт бр. 360 од 6. 11. 1964.

Писмо управника Лекића упућено академику Вукдраговићу, акт без броја од 20. 8. 1964.

Решење којим се дозвољава употреба Мокрањчеве родне куће након завршене рестаурације, акт бр. 06–74/60–64 од 18. 9. 1964.

Интернет извори:

Радосављевић, Сања. *Мокрањчева кућа у Неготину придружила се 'Асоцијацији кућа и музеја европских композитора'*, 2022. <https://muzejkrajine.org.rs/мокрањчева-кућа-у-неготину-придружила/> [приступљено 12. 6. 2026]

Литература

Веселиновић-Хофман, Мирјана и сар. *Историја српске музике: српска музика и европско музичко наслеђе*, Завод за уџбенике, Београд, 2007.

Васиљевић, Зорислава. *Рат за српску музичку писменост*, Просвета, Београд, 2000.

Даутовић, Вук. „Лична заоставштина и предмети из спомен куће Стевана Стојановића Мокрањца у Неготину“, у: *Мокрањчева кућа у Неготину*, прир. Н. Макуљевић, Музеј Крајине, Неготин, 2015.

Девећ, Драгослав. „Предговор“, у: *Етномузиколошки записи*, прир. Д. Девећ, Нота Књажевац и Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1996, XI–XXII.

Деспић, Дејан. *Мокрањчеви дани 1966–1990, Мокрањчеви дани*, Неготин, 1990.

Ђурић-Клајн, Стана. *Млади дани Стевана Мокрањца*, Матица српска, Нови Сад, 1981.

Archives of the Krajina Museum (AKM):

Decision of the Council of the National Krajina Museum on the Purchase of the Birth House of Stevan Mokranjac, Act No. 360 of 6 November 1964.

Letter from Director Lekić Addressed to Academician Vukdragović, Act without number of 20 August 1964.

Resolution Permitting the Use of Mokranjac's Birth House Following the Completed Restoration, Act No. 06–74/60–64 of 18 September 1964.

Internet Sources:

Radosavljević, Sanja, *The Birth House of Mokranjac in Negotin Joined the 'Association of Houses and Museums of European Composers'*, <https://muzejkrajine.org.rs/мокрањчева-кућа-у-неготину-придружил/> 2022. [Accessed: 12 June 2026].

Literature

Veselinović-Hofman, Mirjana et al. *History of Serbian Music: Serbian Music and European Musical Heritage*, Institute for Textbooks, Belgrade, 2007.

Vasiljević, Zorislava. *The War for Serbian Musical Literacy*, Prosveta, Belgrade, 2000.

Dautović, Vuk. "Personal Legacy and Objects from the Memorial House of Stevan Stojanović Mokranjac in Negotin", in: *Mokranjac's House in Negotin*, ed. Nenad Makuljević, Krajina Museum, Negotin, 2015.

Dević, Dragoslav. "Foreword", in: *Ethnomusicological Notations*, ed. Dragoslav Dević, Nota Knjaževac and the Institute for Textbooks and Teaching Aids, Belgrade, 1996, XI–XXII.

Despić, Dejan. *Days of Mokranjac 1966–1990*, Days of Mokranjac, Negotin, 1990.

Đurić-Klajn, Stana. *The Early Days of Stevan Mokranjac*, Matica Srpska, Novi Sad, 1981.

Илић, Јелица. Предговор, у: Трајковић, Ивица. *Музејска документација фестивала 'Мокрањчеви дани'*, Музеј Крајине, Неготин, 2024.

Летопис Народног музеја Крајине – Неготин (1934–1979), прир. С. Радосављевић, М. Стевановић и И. Трајковић, Музеј Крајине, Неготин, 2021.

Макуљевић, Ненад. „Мокрањчева кућа: од родног дома до музеја“, у: *Мокрањчева кућа у Неготину*, прир. Н. Макуљевић, Музеј Крајине, Неготин, 2015.

Манојловић П. Коста. *Стеван Ст. Мокрањац: Православно српско народно црквено појање – Опште појање*, Државна штампарија Краљевине Југославије, Београд, 1935.

Маринковић, Соња. *Духовни хорски опус Стевана Мокрањца*, Београд, 2016.

Павловић, Биљана. „Обрада осме руковети Стевана Мокрањца по моделу интегративне наставе“, у: *Зборник радова са XIV Међународног научног скупа Српски језик, књижевност, уметност*, Књига III, *Експресивност и интимност у музици и Тако мале ствари: интимно у уметности и култури*, ур. Б. Мандић и Ј. Атанасијевић, Филолошко-уметнички факултет Крагујевац, Крагујевац, 2020, 83–95.

Перичић, Властимир. „Стеван Ст. Мокрањац“, у: *Етномузиколошки записи*, прир. Д. Девић, *Нота* Књажевац и Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1996, XXIII–XXVII.

Петровић, Емила. „Музеј и музејска поставка посвећена композитору Стевану Стојановићу Мокрањцу“, у: *Мокрањчева кућа у Неготину*, прир. Н. Макуљевић, Музеј Крајине, Неготин, 2015.

Пијановић, Петар. *Српска култура 1900–1950*, Службени гласник, Београд, 2014.

Плавшић, Никола. *Зборник текстова Николе Плавшића објављених у часопису 'Мокрањац': (2000–2017)*, Музеј Крајине, Неготин, 2019.

Плавшић, Никола. *Неготин са старих фотографија*, коментар испод фотографије бр. 29, Фото кино клуб Хајдук Вељко, Неготин, 1987.

Радосављевић, Сања. *Музеј Крајине – 90 година од оснивања*, Музеј Крајине, Неготин, 2024.

Ilić, Jelica. "Foreword", in: Trajković Ivica, *Museum Documentation of the 'Days of Mokranjac' Festival*, Krajina Museum, Negotin, 2024.

Chronicle of the National Krajina Museum – Negotin (1934–1979), eds. Sanja Radosavljević, Miljan Stevanović, and Ivica Trajković, Krajina Museum, Negotin, 2021.

Makuljević, Nenad. "Mokranjac's House: From Birth Home to Museum", in: *Mokranjac's House in Negotin*, ed. Nenad Makuljević, Krajina Museum, Negotin, 2015.

Manojlović, Kosta P. *Stevan St. Mokranjac: Orthodox Serbian Folk Church Chanting – General Chanting*, State Printing House of the Kingdom of Yugoslavia, Belgrade, 1935.

Marinković, Sonja. *The Sacred Choral Opus of Stevan Mokranjac*, Belgrade, 2016.

Pavlović, Biljana. "The Arrangement of Stevan Mokranjac's Eighth Garland According to the Model of Integrative Teaching", in: *Proceedings of the 14th International Scientific Conference Serbian Language, Literature, Art, Book III, Expressiveness and Intimacy in Music and Such Small Things: The Intimate in Art and Culture*, eds. Bojan Mandić and Jelena Atanasijević, Faculty of Philology and Arts Kragujevac, Kragujevac, 2020, 83–95.

Peričić, Vlastimir. "Stevan St. Mokranjac", in: *Ethnomusicological Notations*, ed. Dragoslav Dević, Nota Knjaževac and the Institute for Textbooks and Teaching Aids, Belgrade, 1996, XXIII–XXVII.

Petrović, Emila. "The Museum and Museum Exhibition Dedicated to Composer Stevan Stojanović Mokranjac", in: *Mokranjac's House in Negotin*, ed. Nenad Makuljević, Krajina Museum, Negotin, 2015.

Pijanović, Petar. *Serbian Culture 1900–1950*, Službeni Glasnik, Belgrade, 2014.

Plavšić, Nikola. *Collection of Texts by Nikola Plavšić Published in the Journal 'Mokranjac': (2000–2017)*, Krajina Museum, Negotin, 2019.

Plavšić, Nikola. *Negotin from Old Photographs*, commentary below photograph No. 29, Photo Cinema Club Hajduk Veljko, Negotin, 1987.

Radosavljević, Sanja. *The Krajina Museum – 90 Years Since its Inception*, Krajina Museum, Negotin, 2024.

Радосављевић, Сања. *У очима посетилаца: Музеј Крајине кроз историју настанка, сталне поставке и Књигу утисака*, Музеј Крајине, Неготин, 2018.

Стаменковић, Весна. „Споменик Мокрањцу у комплексу Мокрањчеве куће“, у: *Мокрањчева кућа у Неготину*, прир. Н. Макуљевић, Музеј Крајине, Неготин, 2015.

Трајковић, Ивица. *Музејска документација фестивала ‘Мокрањчеви дани’*, Музеј Крајине, Неготин, 2024.

Трајковић, Ивица. *Музејска заоставштина Стевана Мокрањца (писма и разгледнице)*, Музеј Крајине, Неготин, 2016.

Периодика

Здравковић, Иван. „Мокрањчева кућа у Неготину“, *Музеји*, бр. 6 (Београд), 1951, 135.

Маринковић, Соња. „Камен међаш и исходиште – 170 година од рођења Стевана Мокрањца“, у: *Мокрањац: часопис за културу*, бр. 28 (Неготин), 2026, 99.

Маринковић, Соња. „Стеван Мокрањац и почеци професионалног музичког образовања у Србији“, у: *Мокрањац: часопис за културу*, бр. 8 (Неготин), 2006, 22.

Николић, Олга. „Мокрањчеви дани остављају дубоке трагове у развоју наше уметности и културе: Реч на отварању XX Мокрањчевих дана“, у: *Развитак: часопис за друштвена питања, културу и уметност*, бр. 4–5 (Зајечар), 1985, 67.

Плавшић, Никола. „Као птица Феникс“, у: *Мокрањац: часопис за културу*, бр. 2 (Неготин), 2000, 26.

Радосављевић, Иван. „Меморијални музејски комплекс Мокрањац“, у: *Светионик – годишњак Музеја Крајине*, година I, број 1 (Неготин), 2024, 100–101, 103.

Радосављевић, Сања. „Ја ћу теби љуба бити – Музејски театар о Стевану Стојановићу Мокрањцу“, у: *Светионик – годишњак Музеја Крајине*, година I, број 1 (Неготин), 2024, 122–134.

Radosavljević, Sanja. *In the Eyes of Visitors: The Krajina Museum Through the History of its Inception, Permanent Exhibitions, and the Guest Book*, Krajina Museum, Negotin, 2018.

Stamenković, Vesna. "The Mokranjac Monument within the Mokranjac House Complex", in: *Mokranjac's House in Negotin*, ed. Nenad Makuljević, Krajina Museum, Negotin, 2015.

Trajković, Ivica. *Museum Documentation of the 'Days of Mokranjac' Festival*, Krajina Museum, Negotin, 2024.

Trajković, Ivica. *The Museum Legacy of Stevan Mokranjac (Letters and Postcards)*, Krajina Museum, Negotin, 2016.

Periodicals

Zdravković, Ivan. "Mokranjac's House in Negotin", *Museums*, No. 6 (Belgrade), 1951, 135.

Marinković, Sonja. "A Milestone and Source – 170 Years Since the Birth of Stevan Mokranjac", in: *Mokranjac: Culture Journal*, No. 28 (Negotin), 2026, 99.

Marinković, Sonja. "Stevan Mokranjac and the Beginnings of Professional Musical Education in Serbia", in: *Mokranjac: Culture Journal*, No. 8 (Negotin), 2006, 22.

Nikolić, Olga. "The Days of Mokranjac Leave Deep Traces in the Development of Our Art and Culture: Address at the Opening of the 20th Days of Mokranjac", in: *Razvitak: Journal for Social Issues, Culture and Art*, No. 4–5 (Zaječar), 1985, 67.

Plavšić, Nikola. "Like a Phoenix", in: *Mokranjac: Culture Journal*, No. 2 (Negotin), 2000, 26.

Radosavljević, Ivan. "The Mokranjac Memorial Museum Complex", in: *Lighthouse – Yearbook of the Krajina Museum*, Year I, No. 1 (Negotin), 2024, 100–101, 103.

Radosavljević, Sanja. "I Will Be Your Love – Museum Theatre on Stevan Stojanović Mokranjac", in: *Lighthouse – Yearbook of the Krajina Museum*, Year I, No. 1 (Negotin), 2024, 122–134.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

78.071.1:929 Мокрањац Стојановић С.

СТАНКОВИЋ, Весна, филолог, 1967-

Мокрањац : вечни акорд наслеђа : 170 година од рођења / Весна Станковић ;
[фотографије Зоран Радосављевић–Кики] ; [превод на енглески Данијела Дуркалић]
= Mokranjac : the eternal chord of heritage : 170 years since his birth / Vesna Stanković;
[photographs Zoran Radosavljević–Kiki] ; [English translation Danijela Durkalić]. - Неготин :
Музеј Крајине = Negotin : The Krajina
Museum, 2026 (Неготин : Првенац = Negotin : Prvenac). - 111 стр. : илустр. ; 21 x 21 cm

Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Тираж 300. - Стр. 9-12: Предговор /Јелица Илић. -
Напомене и библиографске референце
уз текст. - Библиографија: стр. 104-111.

ISBN 978-86-87691-49-0

а) Мокрањац Стојановић, Стеван (1856-1914)

COBISS.SR-ID 199092233

ISBN-978-86-87691-49-0

